

BUITEN

3^E JAARGANG N^O. 43

ZATERDAG 23 OCTOBER 1909.

Foto C. Pleging.

HUISJE AAN HET DIERENSCH KANAAL TE EERBEEK.

INHOUD:

HUISJE AAN HET DIERENSCH KANAAL TE EERBEEK. ILL. BLZ. 521	
OVERZICHT VAN DE WEEK.	522
HET NATURALISME IN HET BUITENLEVEN, X, DOOR	
G. DE GRAAF	522
HET SORTEEKEN EN INPAKKEN VAN VRUCHTEN, DOOR	
J. BEENEN	523
DE PERCHTEN-DANSERS VAN SALZBURG, GEÏLLUSTR. BLZ. 524—527	
REINEKE EN VIXEN, DOOR W., UIT HET ENGELSCHE VAN	
E. S. THOMPSON, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 527
LIEFDESOOG, DOOR J. WINKLER PRINS	529
DE HERSTELLING VAN DEN ST. PANCRASTOREN TE ENK-	
HUIZEN, DOOR P. FRANSEN Fz., GEÏLLUSTREERD	530
EEN VIRTUOOS, DOOR B. CANTER	530
DE GROOTE SCHUBZWAM, DOOR L. DORSMAN Cz., GEÏLL.	532
FOLKLORE	532

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

OVERZICHT VAN DE WEEK.

12 OCTOBER. Staking van het personeel der stoomtrawlers te IJmuiden, behalve van de stoomvisscherij „IJsland” en de niet-aangesloten bij den Zeemansbond.

Wervelstorm in West-Indië, waardoor groote verwoestingen worden aangericht op Cuba en in de kuststreek van Florida.

Aanslag op den gouverneur-generaal van Warschau door een opzettelijk veroorzaakte ontploffing van zijn automobiël. De gouverneur blijft echter ongedeerd.

13 OCTOBER. Francisco Ferrer te Barcelona gefusilleerd, na een rechtsgeding dat een gruwelijke paskwil was. Deze daad van barbaarsheid wekt allerwegen groote verontwaardiging en geeft op vele plaatsen in het buitenland aanleiding tot anticlericale betoogingen, vooral te Parijs, waar de betooging een oogenblik het karakter aannam van een oproer.

14 OCTOBER. Noodlottige ontploffing op een barkas van den torpedodienst in de Noordzee bij Katwijk. De slachtoffers zijn; luitenant J. Oostrijck, sergeant-majoor Vreugdenhil, schipper Smit, sergeant Stigter, stoker Luijpen en milicien Visser.

Nachtelijk relletje te Parijs. De chauffeurs van taxi-auto's, verstoord over de zware straffen aan verschillende chauffeurs opgelegd door den politierechter Hamelin, gaan met 2000 auto's zijn nachtrust verstoren door een helsch getoeter en lawaai.

De keizer van Rusland stelt de Finnen voorloopig vrij van militairen dienst, maar legt Finland daarvoor een belasting op.

Ontploffing van een bom te Barcelona; 4 gewonden.

15 OCTOBER. In een vergadering der Noordhollandsche afdelingen van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw wordt overgegaan tot het stichten van de landbouwoongevallen-verzekering, de „Noordhollandsche Landbouw-Onderlinge”.

De prins van Wales opent te Dover de nieuwe marinehaven, waaraan meer dan 10 jaar is gewerkt en die 3½ miljoen pond sterling heeft gekost.

Opening van de Spaansche Cortes. Protesten van de republiken tegen den veldtocht in Marokko.

Aan dr. Cook, den poolreiziger, wordt het eereburgerschap van New-York verleend.

16 OCTOBER. Dood van Jan Hofmeyr, stichter en leider van den Afrikaander Bond.

Samenkomst van den president der Ver. Staten, Taft, met den president van Mexico, Porfirio Diaz, te El Paso.

De reeders te IJmuiden sluiten een overeenkomst, waarbij zij zich op een boete van f 1000 verbnden, geen verhooging hoe genaamd in welken vorm ook, toe te staan op de gages, daaronder medebegrepen alle belooningen in goederen en aandeel in besommingen.

Eerste-steenlegging van de eerste fabriek van radium in Engeland door lady Ramsay, echtgenoot van sir William Ramsay.

17 OCTOBER. Op tal van plaatsen worden betoogingen gehouden tegen de terdoodbrenging van Ferrer. In Londen komt het tot een hevige botsing met de politie.

Onthulling van een gedenkteeken te Weissenburg in den Elzas, ter herinnering aan de 1200 Franschen die er op 4 Juni 1870 den heldendood stierven.

De Mooren doen een aanval op de stellingen der Spanjaarden bij Nador, maar worden met zware verliezen afgeslagen.

18 OCTOBER. In de Spaansche kamer houdt Moret, de leider der liberale partij, eene redevoering, waarin hij het beleid der regering en de politiek van Spanje in Marokko afbreekt en het aftreden van den Minister-president eischt.

HET NATURALISME IN HET BUITENLEVEN.

X. DWAALLICHTJES.

HET kan gebeuren, dat men in een windstillen najaars- of winternacht, bij zwoel, nevelig weer, op moerassige heide een dwaallichtje ziet. Niet vaak komt dit natuurverschijnsel voor, vooral doordat de moerassige, niet-drooggelegde hooge venen langzamerhand beginnen te verdwijnen; minder vaak nog waren natuurkundigen in de gelegenheid het waar te nemen en omtrent oorzaak en wezen vaste gegevens te verschaffen. Doch, dat het wel degelijk waargenomen wordt, en wel overal boven soortgelijke bodem en onder dezelfde omstandigheden, is boven twijfel verheven, waarvoor dan ook de algemeene bekendheid van het verschijnsel in alle landen een zekeren waarborg biedt.

Wanneer evenwel zulk een langs den grond zwevend kaarsvlammetje der menschen pad kruiste sprak het vanzelf, dat ontsteltenis over het ongewone gebeuren, angst voor letsel en wantrouwen van het onverklaarbare phenomeen het gemoed van den wandelaar door de eenzaamheid verontrustten.

Voor al als eene levensbeschouwing aanwezig was, welke den mensch niet enkel volmaakt afhankelijk stellen moest van de inderdaad wonderlijke natuurkrachten en verschijnselen, doch die deze ook verpersoonlijkt in een ons omringende goden- en geestenwereld toeliet, moeten de vurige luchtverschijnselen als bliksemvormen, Sint Elmsvuur en dwaallichten bijzonderen indruk hebben gemaakt.

In de naturalistische denkwijze, welke bosch en veld bevolkte met een geestenwereld, moest ook het dwaallicht als geest of in verband daarmee gedacht worden.

Evenals de mensch zich van een draagbaar licht bediende, stelde men zich het dwaallicht voor in de hand van een onzichtbaren geest. Alfsgedrochten of elfen droegen het op nachtelijke tochten in hun handen, vandaar de benamingen: droglicht, elflicht (Westfalen), Will with a wisp, Jack with a lantern, Mab-led, elffire (Engeland), lygtemand (Deensch), lijktgubbe = licht-grijsaard (Zweedsch).

De eigenaardigheid, dat het licht langs den grond horizontaal voortbewoog, verdwijnend soms om een eind verder weder voor den dag te springen, gaf aanleiding tot de namen van: dwaallicht of hiplicht, valsche lantaarn, dwerlicht (Westfalen), Irrlicht (Duitsch), feu follet, sauterai (Fransch), wandering-fire (Engelsch), fuochi fatui (Italiaansch).

Het schijnt, dat dit „Ignis fatuus” zooals de natuurkundigen uit de middeleeuwen het noemden, ook in grooter afmetingen voorkomt. In Oostenrijk noemt men die groote lichten: feurige Männer, Fuchtelmänner, en de overeenkomst, die ze vertoonen met een in lichterlaaie staande stroowisch of korenschoof deed elders den naam: Irrwisch en Heerwisch (Rijnstreek) ontstaan.

Musschenbroek, de uitvinder van de Leidsche flesch, nam in 1762 zulke groote dwaallichten waar; op Fransch hoogveen bij Boulogne sur mer, in de zg. Bolonnais, moeten die nog gedurig zich vertoonen, zelfs tot hoogten van 4 à 5 Meters.

In deze grootere lichtverschijnselen is wel de verklaring te vinden van tallooze Duitsche sagen omtrent vurige mannen of wagens, brandende kasteelen en verlichte bosschen.

Het naturalisme bracht de dwaallichten in verband met de geesten, waarmede het zich de natuur geanimeerd dacht, beschouwde het vreemde vuur als middel ook in der goden hand om hun invloed op de menschen te doen gelden.

Het optredende Christendom deed eene andere beteekenis ingang vinden: deze spranken van het hellevuur waren zielen van ongedoopte kinderen, die overdag in de woestenij treurend rondzweerven, 's nachts omwarend als vurige veldspoken, den mensch verschijnend om hem mede naar het water te lokken, waar zij van christenhand alsnog een doop begeerden te ontvangen. De grootere lichtschoven werden geacht gevloekte zielen te zijn van menschen, die geen natuurlijke dood stierven, of van hen, die beladen met schuld van oneerlijkheid, leugen en godlastering bleven omzweerven tot hun straf, tot een waar-schuwend teeken voor de levenden.

Daniel Sennertus schreef in 1650, dat het helse geesten waren; Krunitz voegde daar in 1784 nog aan toe, dat die niet door gebeden te bezweren waren, doch men moest ze door vloeken uitdrijven, „want de donder der vloeken drijft de lucht snel uit den mond en vermag de dwaallichten uit te blazen.”

Geen wonder dat zoo de verschijning gevreesd en het dwaallicht gemeden werd, want de aanraking ervan met iemands kleeren werd voor den drager als een zeer ongunstig teeken beschouwd. Westendorp meldt, dat men ook hienig te leken meende zich daartegen te kunnen beschermen door zich met het „vet” der dwaallichtjes in te smeren; hoe men evenwel aan dat voorbehoedmiddel kwam ligt in 't duister.

Om Bremen kent, men de beteken „Ich sehe da ein Lecht van gaan”, in de heeten spreuk van „loopt niet goed af!”

Een van de grootste vergrijpen, welke de buitenman oudtijds plegen kon tegenover de maatschappij was het aanranden van het naburige markegebied; de grenssteen waren heilig, ook het verleggen bij het ploegen van scheidvoren tusschen aangrenzende particuliere akkers was een der zwaarste misdrijven. Toch kwam dit bij de gegeven hebzucht der zwakke menschen-natuur nogal eens voor, en gaf aanleiding tot twisten, veeten en processen.

Grimm verhaalt van vurige veldspoken, welke beschouwd werden als gevloekte zuilen van landdieven, die bij hun leven buurmans gewerd afploegden. Hun werd de rust van het graf ontzegd, in donkere nachten verschenen ze als Irrwische, dreven hun vurigen ploeg, of zoo ze als landmeters bij processen aan het recht der begrenzing gezondigd hadden, sleepten ze witgloeiende meetkettingen over den grond, daarbij vlammen-spuwend en erbarmelijk kreunend.

In ons land rest van dat treffende volksgeloof — voor zoover we nagaan konden — nog slechts in Drente iets omtrent de vurige landmeters, „Glende Kerels” noemt men daar hun gloeiende verschijning, die tot straf voor begaan onrecht zich voortdurend brandt aan den lichtenden meetketting, welken zij onder den kreet: „Liek! liek!” over den grond voortslepen. In Oosterhesselen leeft zelfs nog de naam van den gevloekten landmeter „Lapöge”, en eeuwenoude oorkonden der markehistorie geven inderdaad zijn naam op als scheidsrechter in een oudtijds gevoerd proces.

Ieder gebied van heide en hoogvee is nog echter naog hier of daar wel een flauwe herinnering bewaren aan een der vele nuances van het bijgeloof inzake dwaallichten. De Veluwe en de Belgische Kempen vertellen precies hetzelfde verhaal van „den brandenden scheper”, den schaapherder, die een zelfmoord beging en voor het gerecht, dorst te verklaren:

„Als ik 't gedaan heb mag 'k lijden dat 'k eeuwig brand!”, welke godslastering gestraft is met eeuwigdurende nachtelijke omzwerving als vurig veldspook.

We schreven hierboven, dat vaste gegevens omtrent oorzaak en wezen der dwaallichtjes nog niet bestonden.

Toch hebben tal van geleerden getracht daaromtrent iets vast te stellen. Descartes dacht het verschijnsel bij de bliksemvormen door wolkstoot ontstaan onder te kunnen brengen; Musschenbroek en Volta verklaarden ze als bellen moerasgas door lucht-eletriciteit ontstoken, welke theorie echter eveneens onhoudbaar bleek. Met de ontdekking van het phosphorwaterstofgas meende men den sleutel gevonden te hebben tot het geheim der dwaallichten. Zeer waarschijnlijk is het wel, dat zelfontbrandende moerasgassen het dwaallicht vormen, mogelijk het phosphorwaterstofgas, dat steeds een kleine hoeveelheid vloeibaar phosphorwaterstof bevat, die in de lucht ontbrandt en den geheelen gasvoorraad aansteekt. Bij de door natuurkundigen, o. a. den astronoom Bessel, waargenomen dwaallichten wees de blauwachtige vlammenkleur wel op de verbranding van waterstof en was de horizontale beweging der vlam als een gevolg te beschouwen van lichten winddruk of een gevolg van de luchtverplaatsing door den waarnemenden wandelaar.

Geen der onderzoekers van het verschijnsel maakt echter melding van een opgemerkten witten rookkring, die zich verwijtend opstijgt zou, terwijl de verbranding een onaangenaam riekende, vischachtige lucht naliet, — en dat toch is het typische verschijnsel voor de ontbranding van phosphorwaterstofgas.

Onlangs heeft Hjalmae Sander nog een breedvoerig overzicht der verschillende theorieën omtrent de dwaallichten en hun ontsteking gegeven, waartoe ook de poging vermeld worden om de ontsteking door walectriciteit te verklaren. Bij electriciteitslading zou dan aan de aarde Sint Elmsvuur gevormd worden, dat weder het moerasgas in brand zette. De bekende, zeer lage temperatuur van het Sint Elmsvuur wordt echter van bevoegde zijde daartoe niet in staat geacht. Was de wetenschap in de gelegenheid een dwaallicht onder spectraalanalyse te nemen, zegt hij, spoedig zou het geheim zijner samenstelling opgelost zijn! De kans hierop wordt bij het meer sporadisch optreden van het verschijnsel steeds kleiner. We durven veronderstellen, dat door de voortschrijdende cultuur van woeste gronden deze lichtjes totaal verdwijnen zullen, voordat ze geheel ontdaan zijn van het sagenkleed, dat den mythensluier van het Naturalisme verving.

G. DE GRAAF.

HET SORTEEREN EN INPAKKEN VAN VRUCHTEN.

En der meest loonende en tevens prettigste bezigheden van den accuraten met zijn tijd meegaanden fruitkweker is wel het sorteeren en inpakken zijner vruchten. Meer en meer wordt ingezien, dat deze werkzaamheden noodzakelijk zijn, wil men een goeden prijs voor zijn

vruchten kunnen bedingen, wil men in staat zijn te concurreren met de verschillende buitenlandsche collega's.

Al wordt dan ook meer en steeds meer werk gemaakt om goede en goedverpakte waar aan de afnemers te zenden, toch is 't er nog verre van, dat over 't algemeen voldoende wordt ingezien, welk groot nut er voor den fruitkweker en handelaar in is gelegen.

't Is niet alleen voldoende, dat men zijn vruchtboomen goed bemest en, dat men den bodem voor die cultuur bestemd goed bewerkt, doch 't is ook van het grootste belang, dat men zijn na veel moeite en zorgen verkregen fruit, zoodanig behandelt, dat het op de tafel onzer consument komt in zoo'n goeden en mooien staat als maar mogelijk is.

Daartoe hoort in de eerste plaats het met veel zorg plukken der vruchten, en wel des te zorgvuldiger naarmate de vruchten lossen van vleesch en grooter van stuk zijn, alzoo naarmate zij meer waarde vertegenwoordigen.

Bij het sorteeren houdt men de kleine, de wormstekige en meer of min gekneusde vruchten afzonderlijk. Deze vertegenwoordigen geen groote waarde, zoodat veel onkosten met inpakken bij deze niet gemaakt moeten worden.

Beschikt men over zeer groote hoeveelheden fruit (appels en peren) dan verpakt men het goede, gave, mooie deel in stevige manden of kratten.

Wat manden aangaat, hiervoor leent zich uitnemend de „bushel”, een platte van witte teen gevlochten mand, die zeer stevig is, met platten breeden rand en een inhoud van circa 15 K.G.

Kratten en kistjes neemt men van verschillende grootte met een inhoud van 10—30 K.G. Al naarmate de kisten grooter zijn moeten ze van steviger hout zijn gemaakt.

Bij het vullen der kistjes, enz., legt men langs de zijden en op den bodem een laagje houtwol en legt de vruchten goed aaneensluitend in lagen, tusschen elke laag een weinig houtwol, als de vruchten mooi zijn, en nogal licht kwetsen. Alle lagen, doch vooral de bovenste moeten zooveel mogelijk overal even hoog liggen met de neuzen of kelk naar boven. Daarna brengt men nog een laagje houtwol aan, waarna het deksel er stevig op komt.

Vruchten, die per spoor of wagen vervoerd worden, mogen niet bij het kantelen der manden of kisten, heen en weer kunnen rollen.

Heeft men zeer mooie appels en peren in grootere, meer lagen bevattende verpakings-artikelen, dan brengt men niet alleen tusschen iedere laag wat houtwol, doch ook een weinig tusschen de vruchten afzonderlijk. Dit gaat het gemakkelijkst wanneer de vruchten op rijen liggen.

Elk dezer vruchten tevens te wikkelen in een vloeif- of zijdepapier op de wijze als met chinaasappelen geschiedt is zeer aan te raden en betaalt zich ruim.

Dengene, die zijn appels en peren aan 1e klas fruitwinkels, hotels en restaurants kan leveren, ofwel hem, die particuliere klanten heeft, welke 1e klas fruit goed willen betalen, kunnen wij aanraden het mooiere fruit nog weer in twee grootten te sorteren. Hierdoor bekomt men meer fruit van één grootte, waardoor het ooglijker wordt. Het allermooiste zal zooals vanzelf spreekt den hoogsten prijs moeten opbrengen.

Voor verzending per post, of per spoor als bestelgoed neemt men kistjes, die hoewel zeer net afgewerkt, zoo licht mogelijk zijn. Per post te verzenden kistjes, die hoogstens 5 K.G. bruto mogen zijn, moeten één laag kunnen bevatten, hooger moeten zij niet zijn. Ook zijn deze kistjes zeer geschikt voor fruithandelaren om te etaleeren, vooral dan, wanneer en de vruchten en de verpakking de aandacht trekken.

Sommige fruithandelaren komt het er minder op aan mooi fruit in zulk verpakingsmateriaal te ontvangen, aangezien natuurlijk de vruchten voor hen daardoor duurder worden.

Zeer goed kan men in zulke gevallen grootere kratten of kisten, ofwel vaten nemen, mits met houtwol of zaagmeel de vruchten zoodanig verpakt worden, dat zij niet kneuzen.

Goed plukken en juist sorteerden moet echter voorafgaan.

De Nederlandsche Pomologische Vereeniging, die den vorigen herfst in verschillende plaatsen van ons land verkoopen held van door hare leden verbouwd fruit, bejvert zich zeer voor een goede en doelmatige sorteering en verpakking en staat hare leden zooveel mogelijk met raad en daad bij.

Deze Vereeniging zal er ongetwijfeld veel toe medewerken, dat meer zorg wordt besteed aan de verpakking, enz., van ons fruit en wel in de eerste plaats van de appels en peren.

Bovendien zou het o. i. zeer gewenscht zijn, dat op verschillende plaatsen in ons land verpakings-tentoonstellingen en cursussen werden gehouden.

Dit zou van zeer veel belang zijn voor den fruitteler, doch ook aan den handel in 't algemeen zeer ten goede komen.

Nu in ons land de aanplant van vruchtboomen meer en meer toeneemt, moeten wij niet alleen trachten ons atzetgebied, zoo-wel gepaaid-gaan een zoodanige sorteering en verpakking, dat het fruit tot koopen noodigt, dat het alom gezocht en goed betaald wordt.

J. BEENEN.

„WILDE” PERCHTEN.

DE PERCHTEN-DANSERS VAN SALZBURG.

IN geheel Europa vindt men waarschijnlijk geen tweede plek, waar men zooveel eigenaardige gebruiken en overleveringen uit heidensche en middeleeuwsche tijden vereenigd vindt als in het kleine Oostenrijksche hertogdom Salzburg. Te midden dier wonderschoone bergen leeft een boerenvolk, dat op de zonderlingste, ja, ik zou bijna zeggen de grappigste wijze den meer modernen godsdienst vermengt met de oude mythologie. De studie van het bijgeloof en de overleveringen der volkeren trekt mij aan met magnetische kracht, en daarom laat ik ook bijna geen zomer voorbijgaan zonder een bezoek te brengen aan zulk een ware mijn van legenden en overleveringen. Toen ik verleden jaar van Mariënbad op weg was naar den Donau, onderbrak ik mijn reis te Linz en ging van daar voor een paar dagen het Salzburgsche in. Het weder was bijzonder mooi en de oude plekjes even bekoorlijk als ooit; maar wat mij nog het meest genoegen deed, was, dat er over eenige dagen in een dorp, dat daar dichtbij lag en dat beroemd was om zijne liefelijkheid, een jaarmarkt zou gehouden worden. Op deze jaarmarkt zouden zoowel de „schoone” als de „wilde” Perchten hun vreemde dans uitvoeren. Reeds jaren tevoren had ik gehoord van deze buitengewone ceremonie, doch daar zij slechts op zeer ongeregelde tijden plaats vindt, was ik nooit in de gelegenheid geweest haar bij te wonen. Alle plannen en engagementen voor de volgende dagen werden meedoogenloos uitgesteld en ik besloot, wat het ook kosten mocht, te Salzburg te blijven.

De Perchten-dans ontleent zijn naam aan Perchta, ook wel Holda of Freya, Wodan's gemalin en de moeder der goden. Hoewel zij door de ruwe beschaving en het ongelooft uit vele hare oude schuilhoeken verdreven is, blijft zij nog hardnekkig zetelen in Salzburg, en een gedeelte van Tyrol, waar de boeren niet enkel in haar gelooven, doch haar ook vreezen. Perchta beteekent de Schitterende, de Schoone. Men zegt, dat men haar in het holst van den nacht door de groote vesting van Salzburg kan zien dwalen. Tegen de lente loert ze, in de gedaante van een kleine, verschrompelde heks, met gloeiende oogen, langen haviksnus en wild war-haar, bij kruiswegen op reizigers. Als er een aankomt, groet ze hem met haar innemendsten glimlach en reikt hem een zwart kleed toe. Neemt hij dit aan, dan is het met hem gedaan, en haalt hij het einde van dat jaar beslist niet; doch zoo hij zijn crucifix voor den dag haalt en zegt: „Vrouw Percht, vrouw Percht, gooi het kleed op den grond,” dan worden hij en zijn huis gezegend met de voortreffelijkste dingen.

Zoo Perchta zich in een stal vertoont, wordt haar verschijning zeker gevolgd door ziekte en dood, tenzij de voorzichtige boer een bosje gewijd St. Janskruid, een heilzaam kruid in die streken, ophangt. Een andermaal verzamelt de godin alle ongedoopte kinderen om zich heen en trekt aan het hoofd der bende in ijzende vaart het land door. Met Kerstmis placht men vroeger buitens-

huis een lepel vol van elk gerecht op een schutting of hek te leggen, als offerande voor deze zoozeer gevreesde vrouw. Wat wondervreemd is, is, dat Perchta een dubbelen aard heeft. Soms is zij de goedheid en mildheid zelve; een andermaal is zij jegens de menschheid vervuld met haat en nijd. Mannen worden door haar bekoord, doch hunne gevoelens zijn gemengd en met hun verlangen vermengt zich een zekere vrees — vrees voor haar geheimzinnigheid en verlangen om haar wondere gaven.

Perchta heeft groote scharen volgelingen, vreemde wezens, die het midden houden tusschen stervelingen en onsterfelijken. Zij leven niet onder de menschenkinderen, doch verschijnen hun op sommige tijden, zooals Advent en Driekoningen. Evenals Perchta zelf, hebben ook zij een dubbele gaardheid, want enkelen zijn goede, vriendelijke wezens, zooals bijvoorbeeld de „schoone” Perchten (Schön Perchten); terwijl anderen, zooals de „Schiachen Perchten”, wilde, onbetrouwbare, boosaardige wezens zijn. Men voelt en hoort ze meer dan dat men ze ziet. Zij dalen in dichte drommen neer op de woningen der menschen en zijn te herkennen aan hunne onheilspellende kreten en hun woest gelach. Zij lokken de menschen met verlokkelijke geluiden en betooveringen gaarne naar gevaarlijke plaatsen en straffen onontdekte misdaden.

De Perchten-dansen vinden hun oorsprong bij de boeren der bergen, die deze mythologische wezens wenschten na te bootsen, doch in de laatste jaren zijn er zeer zelden vertooningen gegeven. In 1867 was er een, en toen niet weer vóór 1892. De kosten zijn zóó hoog, dat slechts de rijke boeren ze kunnen bestrijden, want het hoofddeksel van een schoone(n) Percht kost tusschen de driehonderdvijftig en vierhonderd gulden.

Op den dag der jaarmarkt moest ik reeds vroeg op weg om niets mis te loopen. De extra-trein vertrok even over zeven en te Salzburg op het perron vond ik een menigte menschen, die voor het meerendeel bestond uit de notabelen van het district — burgemeesters met gekleede jassen aan en hooge hoeden op, landjonkers en magnaten in het flatterende Tyroolsche costume, bestaande uit groen wollen buis, korte broek, en zwerige groen-viltten hoedjes, versierd met koord en een brutaal adelaarsveertje, van achteren tusschen het koord gestoken.

Wij gingen langs wonderschoone bergen en door heerlijke passen, tot we waren gekomen aan het meest romantische gedeelte der Tyroler Alpen, halverwege tusschen Dachstein en den Gross Glockner. Een rinkelend victoriaatje bracht me naar het ter-toch al heel wat menschen opgewonden rond, de vlaggen wapslenterden vrouwen rond in vreemde kleedij, met zwart verlake matrozenhoedjes op (zooals in Holland de baanwachters dragen, alleen niet zoo hoog) en enorme witte boezelaars voor — en

mannen in groene lodenstof, allen met belangstelling de kleine houten kraampjes onderzoekende. Enkelen kochten lange slierten gloeiend-heete worstjes, die den Oostenrijkers zoo na aan het hart liggen; anderen dansten langzame, plechtige walsen in de groote zomerhuizen, die aan alle zijden open stonden om de frissche lucht vrijen toegang te verleen.

Daar ik heelemaal alleen was en niemand kende, moest ik dus te weten zien te komen, wanneer de Perchten-dansen zouden beginnen en trachten iemand over te halen. mij de generale repetitie te laten bijwonen, om eenige kieken te nemen. Terwijl ik hierover nog bij mijzelf stond te delibereeren, kreeg ik plotseling een troepje jongelui met hooge hoeden op en gekleede jassen aan, en versierd met geweldige rosetten, in 't oog. Op zulk een smoorheeten dag kon niemand uit eigen vrije beweging een hoogen hoed opzetten, overlegde ik, en daarom zouden ze zeker de een of andere functie bij de vertooning bekleeden. Ik er dadelijk op af, hoewel ik moet bekennen, dat ik wel een beetje beefde. Ik koos er een uit, die er nogal goedig uitzag en verzocht hem mij de noodige inlichtingen te geven. Hij was bijzonder vriendelijk, maar eerst had het er allen schijn van, dat hij mij niet veel wijzer zou kunnen maken. Ik begon haast te huilen bij het denkbeeld, dat ik zonder krijgsvuit zou moeten terugkeeren, want ik wist, dat, als de Perchten eenmaal op de jaarmarkt aangekomen waren, ze niet meer te benaderen zouden zijn en dat gelederen van minstens vier diep mijn camera van haar prooi zouden scheiden. Een oogenblik later echter begon hij mij een beetje meer hoop te geven; een vriend van hem had de leiding der dansen, zei hij, en hij zou zien, wat hij voor mij doen kon. Na hem al de verontschuldigungen, die ik slechts in het Duitsch bedenken kon, gemaakt te hebben, dat ik hem zoo lastig had moeten vallen, enz., trok ik mij terug naar een open-lucht-café, waar ik den tijd, dien ik nog wachten moest, trachtte te verdrijven door het drinken van meerdere kopjes koffie met geslagen room.

De tijd schoot zodoende op, en daarom begon ik maar weer eens over het terrein rënd te slenteren, en keek naar de reusachtige sleeperspaarden, bekroonde ossen, en den draaierig-makenden draaimolen. Tot mijne verlichting kreeg ik mijn jongen vriend (die, zooals ik nu ontdekte, onderprefect van de plaats was) weder in 't oog, vergezeld van een jongmensch met opgeruimd gezicht.

„Hier is de heer, die de leiding der dansen heeft,” zeide hij; „hij zal u wel zeggen, wat u doen moet.”

Het vrolijke jongemensch had blijkbaar weinig ondervinding van de beproevingen, die een photograaf moet doorstaan, doch na eenig aandringen stemde hij er in toe mij de generale repetitie, die op een eind verder gelegen boerderij zou plaats hebben, te laten bijwonen.

„Wacht me om drie uur op de brug,” zei hij, „maar ik zal dan anders gekleed zijn. Ik zal van top tot teen in groene loden gestoken zijn. Bereid u dus maar voor op die gedaante-verwisseling.”

Precies om drie uur was ik op de brug en bleef daar een tijdlang zitten kijken naar het lieve oude stadje, met zijn houten huizen en de hemelhooge bergen er om heen. Plotseling tikte een jongen mij op den schouder. Mijn cicerone was zoo beleefd geweest een rijtuig te zenden, dat me naar een oude boerderij, even buiten de stad bracht. Hier vond ik hem, omringd door een

bonte, gemaskerde menigte, waaronder hij de orde trachtte te bewaren.

„Wat wenscht u nu te kieken?” zei hij. „U heeft keus genoeg. Wilt u een schoorsteenveger, een beer, een hoop krullen, of een dorpszot?”

Iedereen was doordrongen van het grappige van de zaak. Een voddenraper drukte zijn tijdelijke vrouw — een man in vrouwenkleeren natuurlijk, ongeveer tweemaal zoo groot en dik als hijzelf — innig in zijn armen, met kreten van „M'n lieve Eliza”, en de dorpszot zonk ineem tegen den muur. Allen droegen de meest terugstootende maskers en de zonderlingste verzameling lompen, en sprongen in het rond, onder het afsteken van voetzoekers en het zwaaien met stokken en het luiden van bijzonder doordringende schellen. Niettegenstaande al hun drukte en rumoer waren ze toch bijzonder beleefd en voorkomend voor mij en direct bereid te poseeren voor welke groep ik maar wenschte te kieken.

Plotseling ontstond er beweging. De „schoone” Perchten waren op komst. Niets is fantastischer dan het voorkomen van deze lieden. De afbeeldingen beschrijven hen veel beter dan mijne woorden het kunnen. Het ondergedeelte van hun kostuum is zeer bescheiden, en al uw aandacht concentreert zich op hunne hoofden, die gekroond zijn met wat inderdaad wel het kolossaalste en meest excentricke hoofddekseel ter wereld moet zijn. Twee ruit-vormige planken, ongeveer tien of twaalf voet lang, zijn overtrokken met fluweel. Hierop zijn vastgemaakt dozijnen zilveren horloges en kettingen en alle versierselen, die de Perchten maar hebben kunnen bijeenbrengen of leenen — spiegels, kunstbloemen, afbeeldingen der Heilige Maagd, armbanden, halssnoeren en muntstukken. Daarboven een kroon, daar weer boven een maan en daár weer boven een ster.

In de rechter hand houden de „schoone” Perchten een getrokken zwaard, en met de andere hand geleiden zij hunne dames — jonge mannen verkleed als vrouwen. Deze jongelieden waren zóó uitstekend vermomd, dat het niet mogelijk was te zeggen, of 't werkelijk vrouwen waren of niet. Want natuurlijk waren er veel eegaas en dochters der Perchten, die een handje hielpen bij de toebereidselen. Ik maakte over deze vermomming een opmerking tegen mijn gids, en dadelijk greep hij de eerste de beste persoon in vrouwenkleeren beet en zei:

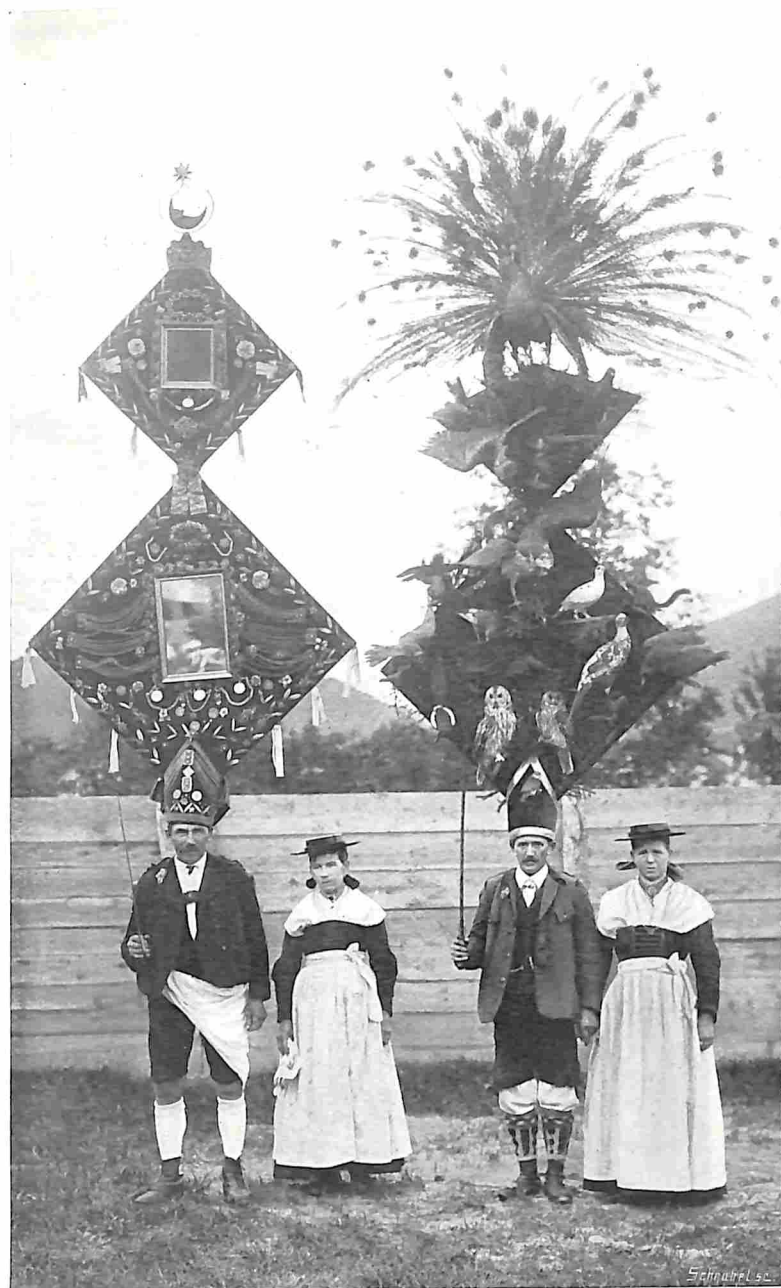
„De Engelsche dame wenscht te weten, of je een man of een vrouw bent. Laat es even hooren wat je bent!”

Inderdaad was het slachtoffer een erg bleu meisje, dat begon te blozen en te giechelen, onder het gillen van plezier van de menigte.

De edelste der „schoone” Perchten dragen een vogel-hoofd-dos. Dit zijn groote stukken met mos bedekte plank en hierop is elke zeldzame vogel, die in die streek door de Perchten en hunne vrienden geschoten is, bevestigd. De „tafels”, zooals ze genoemd worden, zijn inderdaad zeer treffend en artistiek. Bovenop een groote vogel met uitgespreide vleugels, in dit geval een verbazend groote pauw met reusachtigen staart. Natuurlijk weegt zulk een hoofddekseel ontzettend zwaar en moet ondersteund worden door een ijzeren stang, die van achteren bij het middel is bevestigd. Ik voor mij ben er van overtuigd, dat de arme drommels heel wat moeten uitstaan om „schoon” te zijn, daar de inspanning en

„SCHOONE” PINZGAUER PERCHTEN.

EEN VOGEL- EN EEN SPIEGEL-PERCHT.

de zware last uiteraard leiden moeten tot zware hoofdpijnen. De achterkant van dit monumentale gevaarte is doorgaans overtrokken met zeildoek, dat beschilderd is met een landelijk tafereel, b.v. de Almfahrt. Het toiletmaken der Perchten moest voor een groot deel in het openbaar geschieden en, het was vermakelijk te zien hoe hunne vrouwen, als vliegen om een strooppot, om hen heen draaiden, knopen vastmakende en banden vaststrijkende.

Toen alles gereed was en het geheele gezelschap bij elkaar, ging de stoet op weg naar het feestterrein. Voorop het muziekkorps, daarna de „schoone” Perchten, die met statigen, langzamen tred, hunnen partners de hand gevend, voortschreden. Daarachter de „wilde” Perchten. In het begin wendden ze nog eenige waardigheid voor en trachtten het te doen voorkomen, alsof ze vooral niet meer in 't oog wilden vallen dan noodzakelijk was. En daarom vonden de toeschouwers het, volgens de etikette, hun plicht hen aan te moedigen en te plagen, met het doel hen op te wekken tot het welbekende krijgsgeschreeuw, gefluit, bovennatuurlijk gegrom en gekerm. Tot de wilde Perchten op het terrein waren aangekomen, wisten zij echter een zekere kalmte te bewaren. De optocht marcheerde naar het midden, waar de „schoone” Perchten (die steeds hunne verbazingwekkende deftigheid behouden) begonnen te dansen, in een tempo, dat volkomen in overeenstemming was met hun zware hoofddeksels. De menigte schaarde er zich om heen, in eerbiedige bewondering voor hun opschik. Dit was een schoone gelegenheid voor de wilde, slechte Perchten. Zij begonnen met onder elkaar te ruziën. De schoorsteenveger en de voddendraper waren in een minimum van tijd in een geanimeerd twistgesprek gewikkeld. Klaarblijkelijk waren de beleedigingen van den laatstgenoemde niet langer te verdragen, en derhalve stormde de schoorsteenheld op een gegeven oogenblik woest op hem in, en gooide in zijn onstuimige vaart een half dozijn oude wijfjes bijna omver; en nu ontstond er een wilde jacht over het terrein, waarbij zij tusschen de niets kwaads vermoedende toeschouwers doorschoten en zotte sprongen en buitelingen maakten.

De brievenbesteller begon onmiddellijk te coquetteeren met de vrouw van den voddendraper, wat natuurlijk iets was, dat deze laatste niet kon gedoogen; daarom schortte hij zijn twist met den schoorsteenveger op, en rende terug naar zijn „Schat van 'n Eliza”, en drukte haar in zijn armen en begon daarna den brievenbesteller te bewerken.

Misschien behaalde de beer en zijn leider wel het meeste succes. Hij sloop al loerend rond, en deed meer dan een, die verdiept was in de vertooning der „schoonen”, doodelijk verschrikken. Ik stond hier aan den buitenkant ook naar te kijken, toen er plotseling een reusachtige harige klauw om mijn middel geslagen werd en een zware stem „Boe!” aan mijn oor zei. Ik had den beer geheel vergeten en in mijn angst sprong ik een voet hoog in de lucht en uitte een doordringenden kreet, wat al degenen, die in mijn nabijheid stonden, bijzondere voldoening verschafte.

Doorgaans verrichten de „wilde” Perchten hun „loopen”, zooals het genoemd wordt, liefst bij avond en vooral op de drie Dondertdagen vóór Advent. Zij gaan rond, gewapend met zweepen, trommen, ijzeren ketels, groote en bijzonder lawaaierende bellen, en een groot aantal zeer kleine en schelle. Soms ontmoet een troep Perchten uit het eene dorp een troep uit een ander en dan volgt er een gevecht. Vroeger zijn zelfs bij een dergelijke gelegenheid 4 Perchten gedood en door de overigen heimelijk begraven. Hunne graven zijn aan de vergetelheid ontrukkt door steenen kruisen, die men nog te Wagrein kan zien.

In de dagen van ouds duchtten de „wilde” Perchten zelfs den omgang met den Booze niet, en een oude vrouw te Gastein doet hieromtrent een vreeselijk verhaal. Indertijd meende men, dat als een Perchten „looper” gedurende veertien dagen vóór de groote gebeurtenis niet bad en geen teeken des kruises maakte, dit hem leniger en grappiger zou maken dan alle anderen. Derhalve meende een der spelers, dat het geen kwaad zou kunnen dit voorschrift eens na te volgen en te zien wat er gebeurde. Toen de tijd daar was, waren de toeschouwers ten zeerste verbaasd een der Perchten van af de straat op de daken der huizen te zien springen en zich met het grootste gemak van het eene hooge punt naar het andere te zien slingeren, totdat ze hem ten laatste heelemaal niet meer zagen. Zij begrepen, dat er iets niet in den haak was en liepen in allerijl naar den pastoor. Zijn Wel-eerwaarde was in de kerk, doch ging dadelijk mee naar het marktplein, en begon zijne zegeningen naar alle windstreken uit te strooien. Plotseling viel de vlugge Percht uit de ledige ruimte voor de voeten van den pastoor. Natuurlijk was er niet veel meer heel aan hem, doch hij kon toch nog opkomen tegen wat de pastoor hem aangedaan had.

„O, meneer,” kermde hij, „u hadt ditmaal uw zegeningen wel bij u kunnen houden. U kunt u de zalige gewaarwording niet voorstellen om daar heel hoog op de wolken te dansen. Maar zodra uw Wel-eerwaarde kwam, liet de Satan mij los en hier lig ik nu!” Met deze woorden blics hij den laatsten adem uit.

De kleeding der Perchten in Pinzgau verschilt nogal aanzienlijk van die der anderen. Hoewel hunne hoofddeksels niet zoo reusachtig en verbazingwekkend zijn als die van Pongau, zijn ze toch zeer merkwaardig. Ze bestaan uit een rond, kroonvor-

EEN SPIEGEL- EN EEN BLOEMEN-PERCHT.

migen hoed, versierd met pluimen van rechtop staande witte veeren. Aan weerszijden vallen breede, helkleurige linten tot over het middel af. De buizen en kuitbroeken zijn gemaakt van een veelkleurige, met figuren bezette stof, en zelfs de lange, witte kousen zijn gestreept en versierd en opgewerkt met wonderbaarlijke teekeningen.

Enkele der maskers, die de Perchten dragen, zijn buitengemeen merkwaardig en vreesaanjagend. In vroeger dagen waren de duivels-maskers het meest gewild, en de dorpskunstenaars schijnen hun verbeelding den vrijen loop gelaten te hebben, om de grilligste vormen te geven aan deze houten gezichten. Ook dierenmaskers zijn populair. Lange tanden en gedraaide hoorns zijn geliefkoosde versierselen, en ook een tong, die uit den mond hangt, heeft veel succes. De maskers van menschen-hoofden gelijken veel op die, welke de tooneelspelers in het oude Rome bezigden. Zij zijn grotesque, met uitpuilende oogen, groote wratten en zoo voort. Sommigen stellen Turken voor met kleurige tulbanden op en met geelgeverfd gelaat. Enkele der maskers zijn zeer oud en belangwekkend.

Toen de dans op de jaarmarkt geëindigd was, trokken de vertooners naar het hogere gedeelte van het dorp, en gaven daar, tusschen de twee voornaamste herbergen, nog een voorstelling. Toen de vriendelijke waard van de grootste der twee herbergen zag, dat ik een kalm plekje zocht, vanwaar ik de uitvoering kon gadeslaan, kwam hij mij uitnodigen op 't balkon der tweede verdieping plaats te nemen, waar ik alles uitstekend kon zien. Het speet mij inderdaad, toen hij mij kwam zeggen, dat ik mij haasten moest voor den trein, die mij terug zou voeren naar Linz, want zelden heb ik iets meer interessants, of goedhartiger en vroolijker menschen ontmoet.

DANSENDE PERCHT.

REINEKE EN VIXEN.

ROUW en vertwijfeling drukte op ons hoendervolk. Reeds langer dan een maand verdwenen de bewoners van ons kippenhok op een niet te verklaren, geheimzinnige manier, en toen ik in de zomervacantie in Springfield kwam, hield ik het voor mijn plicht, de oorzaak op te sporen. Het gevogelte werd, het eene stuk na het andere, brutaal weggekaapt, vóór zij ter ruste gingen, of nadat zij van stok kwamen. Dit laatste verontschuldigde landloopers en al te afhankelijk burenen, en ook roofvogels konden de daders niet zijn, want de hoenders waren niet van hunne broedhokjes afgehaald. Ook vond men geen halfopgegeten overblijfselen, zoodat wezels of otters onschuldig moesten zijn. De brutale diefstal moest dus alleen door meester Reinaert bedreven zijn.....

Het uitgestrekte dennenbosch van Erindale lag op den anderen oever der rivier, en bij nadere onderzoeking bij de onderste doorwaadbare plaats, vond ik eenige vossensporen, en een veer van een onzer Plymouth-hoenders. Toen ik om meer bewijsmateriaal te zoeken den oever beklom, hoorde ik plotseling het oorverdovende geschreeuw van een troep kraaien, en omkijkend, zag ik eenige uit den hoop op iets neer schieten. Bij nadere onderzoeking was het de oude geschiedenis — de eene dief verradde den andere — dáár midden door de doorwaadbare plaats liep een vos met iets tusschen de tanden; hij kwam van ons kippenhok met een nieuw offer. De kraaien, ofschoon zelf brutale roovers, zijn altijd de eersten om te roepen „houdt den dief!”, doch zij zijn tevens steeds bereid, hun helerloon in den vorm van een deel der buit te nemen. Daarop waren zij ook nu uit. De vos moest, om thuis te kunnen komen, dwars door de rivier gaan, en werd dan daar door het kraaienlegertje niet weinig lastig gevallen. Hij maakte eenige vertwijfelde sprongen naar den oever, en zou waarschijnlijk met zijn buit ontkomen zijn, als ik hem niet de vlucht verhinderd had. Hij werd genoodzaakt de hen, waaruit nauwelijks het leven gevloeden was, te laten vallen, en ont kwam in het bosch. Het regelmatige voedsel halen, en het eigenaardige, dat de vos het in zijn geheel meedroeg, wezen er op, dat hij een familie van kleine vosjes thuis had, en deze op te zoeken maakte ik mij nu tot mijn plicht.

Denzelfden avond ging ik met Ranger, mijn hond, over de rivier, en begaf mij midden in het Erindaler bosch. Dadelijk, nadat de hond was beginnen te zoeken, hoorde ik het korte, scherpe blaffen van een vos uit een dichtbegroeid boschje vlak bij mij. Ranger sprong er direct in, vond een versch spoor, en holde in snel tempo weg, tot zijn blaffen zich in de verte achter de heuvels

verloor. Na ongeveer een uur kwam hij onverrichter zake terug, kuchend en bezweet, want het was warm Augustusweer, en legde zich aan mijne voeten neder. In hetzelfde oogenblik liet zich vlak naast ons hetzelfde „jap-jurr” hooren, en ²weg suisde de hond op een nieuwe jacht. Vooruit ging het in de duisternis, de hond blaffend als een misthoorn. Het luide „boo-boo” werd tot een zacht „oo-oo”, en dit ten slotte tot een zwak „o-o”, dan was alles stil. Zij moesten eenige mijlen ver geloopt hebben, want zelfs met het oor op den grond kon ik niets hooren en een mijl was ternauwernood eenige afstand voor Ranger's heldere, koperen stem. Terwijl ik zoo in het duistere woud stond, en wachtte, vernam ik het melodische geluid van stroomend water: „Tink tank tenk tink, ta tink tank tenk tenk”. Ik wist niets van het bestaan van een bron daar ter plaatse, en was in dezen warmen Augustusnacht zeer gelukkig met mijn vondst. Het geluid voerde mij naar een eik, waar ik de oorzaak vond. Het was een week, aangenaam gezang, een toovergezag, ongeveer als druppelend water. Een nader onderzoek leerde mij het echter juister; het was het hakkend geluid van een uil....

Plotseling wekte mij een heesch, kuchend steunen en het ritselen der bladeren. Ranger was terug. Hij was volkomen uitgeput. Zijn tong hing ver uit den bek, het schuim stond hem op den muil, zijn longen gingen zwaar op en neer, en het zweet dreef hem van de flanken. Op eenmaal klonk weer het plagende „japjurr” in onze onmiddellijke nabijheid, en alles werd mij nu duidelijk. Wij stonden dicht bij de holte, waarin de kleine vosjes huisden, en de ouden beproefden afwisselend ons weg te lokken. Het was intusschen stikdonker geworden, en wij gingen huiswaarts, met de zekerheid, dat het raadsel thans zoo goed als opgelost was.

Den volgenden morgen onderzocht ik de plaats van 's avonds onder de dennen eens ter dege, en vond een grooten hoop aarde, dien de vossen in weinige maanden opgeworpen hadden. Een eindje verder onder een boomwortel vond ik den ingang van het hol, en het zekere bewijs, dat er een jonge familie vossen huisde. In de boschjes aan den anderen kant van den heuvel verhief zich een holle linde. Hij hing iets voorover, en had een groot gat dicht bij den grond, en een kleiner daarboven. Deze boom was in mijne jongensjaren het middelpunt van onze Robinson-spelen geweest. In de zachte schors hadden wij treden gehakt, en zoo een op- en afklommen in het hol mogelijk gemaakt. Dit kwam mij thans van pas, want den volgenden dag, toen de zon hooger steeg, begaf ik mij er heen, en kon van mijn hoogen observatiepost de interessante familie op mijn gemak bezichtigen. Vier jonge vosjes kon ik tellen, zij geleken op kleine schapen met hunne wollige pelzen, hunne lange, dikke beenen en hunne onschuldige gezichtsuitdrukking. Bij een nadere bezichtiging verrieden de scherpe, neuzige, scherpoogige gezichten echter de afstamming van een sluwen vos. Zij speelden, warmden zich in de zon of stoeiden met elkander, tot een zacht geruisch hen verschrikt in de holte deed verdwijnen. Deze voorzichtigheid was echter onnoodig geweest, want de moeder was het; langzaam kwam zij uit de boschjes geslopen en droeg een hoen in den bek — nummer zeventien, zooals ik mij bezon. Een zachte roep, en de kleinen kwamen te voorschijn, en nu begon een scene, die ik prachtig vond, doch waarover mijn oom in razende woede zou zijn geraakt. De jongen stortten zich op de hen, trokken en vochten en knorden daarbij behaaglijk, terwijl de oude de wacht hield. De uitdrukking op hun gezicht was karakteristiek. Het was een vergenoegd grijnzen, waarbij de sluwe, wilde vossenblik niet achterwege bleef.

De voet van mijn boom was in de boschjes verborgen en lag veel dieper dan de hoop zand, waarin de vosjes zaten. Daardoor kon ik komen en gaan, zonder hen schrik aan te jagen of te storen. Steeds weer keerde ik naar den boom terug, om de opvoeding der dieren gade te slaan. Reeds vroeg leerden zij bij het een of ander gedrusch muistil te zitten en, vernamen zij het voor den tweeden keer, naar een veiliger plaats te kruipen. Moeder Vixen had ware moederliefde. De genegenheid voor hare jongen dreef haar soms tot overdreven gruwzaamheid. Vaak bracht zij muizen of vogels levend naar huis, en verreed met duivelachtige voorzichtigheid eenige beschadiging aan het offer, opdat de vosjes zich er langer aan konden verlustigen, het arme slachtoffer te kwellen en te pijnigen.

Boven op den heuvel in een boomgaard leefde een mormeldier. Het was noch sierlijk van gestalte, noch interessant, maar het wist zich zeer goed in zijne omstandigheden te schikken. Tusschen

de taaië wortels van een pijnboom had het zich eene holte ge-woeld, waar hem geen vos kon volgen. Dit mormeldier placht zich iederen morgen zeer behaaglijk in de zon te koesteren, en zoodra het een vos zag, kroop het in zijn hol, om te wachten tot de vijand voorbij was. Eens op een morgen besloten Vixen en haar gemaal hunne kinderen een les over het mormeldier te geven, en als aanschouwingsonderwijs-materiaal hadden zij den ouden baas uit den pijnboom gekozen. Zoo trokken zij er tezamen op uit, tot aan de schutting, die den boomgaard omgaf, zonder door den ouden kluizenaar op zijn stomp te worden opgemerkt. Vader vos slenterde toen op eenigen afstand langs het mormeldier, midden door den boomgaard, zonder daarbij den kop om te wenden, en het steeds waakzame dier wantrouwend te maken. Toen de vos verscheen, verdween het mormeldier in zijn hol, en bleef daar rustig zitten, wel wetend dat voorzichtigheid de moeder der por-seleinkast is. Dat had de vos juist zoo bedoeld. Tot hiertoe had Vixen zich op den achtergrond gehouden, nu echter liep zij snel naar den boom en verstopte zich er achter. De ouwe heer had intusschen langzaam zijn weg vervolgd. Daar het mormeldier door het verschijnen van den vos in 't geheel niet bijzonder angstig geweest was, stak het weldra den kop tusschen de wortels, en keek nieuwsgierig rond. Heel in de verte zag het den vos, nog altijd de oude richting houdend. Hoe verder de vijand zich verwijderde, des te driester werd het mormeldier, het kwam verder uit het hol, en toen alles weer in orde scheen, kwam hij er geheel uit. Met één sprong zat Vixen hem op den rug en pakte hem in den nek, hem schuddende, tot hij buiten westen lag. De andere vos had met een oogopslag de heele manoeuvre gezien en kwam snel toegelopen. Doch Vixen nam het mormeldier tusschen de tanden, liep naar haar hol, en papa wist nu, dat men hem niet meer noodig had. Toen Vixen kort bij huis was, was het mormeldier weer zoo ver bij zinnen gekomen, dat het een weinig bewoog en stuiptrekkende bewegingen maakte. Een onderdrukt „woef” van de ouden riep de kleinen uit het hol. Zij wierp hun het verwonde dier voor, en als vier kleine furiëriën stortten zij zich er op, zwakke vreugdekreten uitstootend, en met alle kracht hunner zwakke kindertanden toebijtend. Het offer echter kampte voor zijn leven, en de kleine kwelgeesten afschuddend, hinkte het langzaam naar het beschermende gewas. De vosjes volgden het als een meute honden en trokken het aan staart en vel, zonder het te kunnen tegenhouden. Toen kwam de moeder te hulp; met eenige sprongen had zij het ingehaald, en trok het weer in het vrije veld, tot groot vermaak der jeugd. Deze wreedaardige scene herhaalde zich eenige keeren, tot een der kleinen een flinken knauw opliep en zijn pijnlijk geank de moeder bewoog snel een einde aan des mormeldiers lijden te maken.

Na nog een les in het muizenvangen te hebben gekregen, maakten de jongen kennis met een eekhoorn. Een van deze schreeuwende, nerveuze creaturen woonde vlak bij de vossenfamilie, en bracht zoowat den heelen dag door met schimpen en schelden op de familie. De jongen trachtten vaak tevergeefs het te vangen, wanneer het van den eenen boom naar den anderen over de vlakke rende, of hen van dichtbij de huid vol schold. De oude Vixen was zeer bedreven in de natuurlijke historie; zij kende de gewoonten van den eekhoorn op een prik, en pakte, toen haar het schelden te erg werd, de zaak flink ter hand. Zij verstopte de kinderen, en legde zich plat midden op de kleine grasvlakke neer. Het brutale, weinig doordenkende eekhoornkje kwam, en begon, zooals altijd, te schelden en te schimpen. Doch de vos reageerde er totaal niet op, en bleef doodstil liggen. Het dier kwam dichterbij en riep vlak boven haar hoofd: „Hei, ellending, hei, hei, schurk!”, enz. Doch Vix lag als dood. Dat scheen den eekhoorn zeer merkwaardig; hij liep nu in een boog om den vos van den eenen boom naar een anderen, en begon opnieuw te schelden. Doch onbeweeglijk en levenloos lag Vixen in 't gras. Dat werd het eekhoornkje toch te kras. Het was van nature nieuwsgierig en graag op avonturen uit. Weer kwam het uit zijn boom, liep over den grond, dit keer dichterbij dan de eerste maal, naar een anderen boom. Als dood lag Vix daar, „zeker was zij dood”. De kleine vosjes begonnen te denken, dat hunne moeder was ingeslapen. Van minuut tot minuut werd het eekhoornkje nieuwsgieriger. Een stuk boomschors had het juist op Vixen's kop geworpen, zijn lijst van scheldwoorden had het opgebruikt, en reeds

DE VOS.

JONGE VOSJES.

weer herhaald, maar op niets antwoord gekregen. Nadat het nog eenige keeren de vlakke was overgestoken, waagde het zich in de onmiddellijke nabijheid der in werkelijkheid loerende vos, die direct opsprong, en het domme dier in een oogenblik bij de keel pakte. En de kleinen knabbelde aan de beenderen, oh!

Zoo werden langzamerhand de eerste gronden gelegd voor de opvoeding, en toen de vosjes sterker werden, werden zij verder meegenomen en begon het hoogere onderwijs in het sporen zoeken en vinden. Ook wijze regels leerden de ouden hunne kinderen. De voornaamste ervan zijn de volgende negen, die ik van de vossen te weten kwam: 1. Slaap nooit op je spoor! 2. Je neus zit vóór je oogen, vertrouw daarom op haar het eerst! 3. Alleen een gek loopt met den wind mee! 4. Een loopende beek maakt veel goed. 5. Ga nooit den rechten weg, als er een kromme is! 6. Is je iets vreemd, dan is het ook vijandig gezind! 7. Stof en water bederven den reuk! 8. Jaag nooit muizen in 'n bosch waar hazen zijn, of hazen in een kippenhok! 9. Loop niet in 't gras! Een klein beetje begonnen de kleinen de waarde dezer regels in te zien. Zoo ook b.v.: „Volg nooit iets, dat je niet kunt ruiken!” Dat was hun duidelijk, want, als zij het niet konden ruiken, dan stond de wind zoo, dat „het” hun moest ruiken. Zoo langzamerhand leerden zij alles kennen wat in de bosschen vloog en kroop, en toen zij oud genoeg waren, om grotere uitstapjes met de ouwelui te ondernemen, zagen zij nog veel meer nieuwe dieren. Weldra meenden de jongen, dat zij nu alles wel kenden, maar eens op een nacht nam Vixen hen mee in het veld, en wees hun een eigenaardig, plat op den grond liggend voorwerp, een ouden hoed, door een landlooper achtergelaten. De oude bracht de kleintjes er heen, opdat zij aan het onbekende ding ruiken zouden, en reeds bij de eerste toenadering rezen hun de haren ten berge, zij beefden over alle leden, en wisten niet waarom — het scheen hun bloed te prikkelen en vervulde hen met vrees en haat. Toen de oude met stille zelfvoldoening de uitwerking zag, fluisterde zij geheimzinnig: „Dat is menschenlucht!”

Onderwijl verdwenen onze kippen, de een na de ander. Ik had het nest met de jongen nog niet verraden, want ik hield van de kleine, drieste roovers meer dan van onze vervelende hoenders. Mijn oom was natuurlijk enorm boos, en maakte de meest verachtelijke opmerkingen over mijn bekwaamheden als jager. Eindelijk ging hij er zelf op uit, en had, na eenige moeite, de voldoening, Reineke neer te schieten. Vixen was dus weduwe geworden, doch ook zij alleen verstond het stelen, en de kippen werden nog steeds geroofd. Mijn oom was woedend en besloot nu een formeelen verdelgingsoorlog te beginnen. Hij zou de guerilla in eigen persoon leiden, en begon met bosschen en heiden met vergiftige lijken te bestrooien. Verder ging hij er elken avond op uit met zijn buks en vergezeld van twee honden, in de hoop, den roover te pakken te krijgen. Maar Vixen was niet zoo dom, zij wist heel goed wat vergiftig vleesch was. Zij liet het precies zoo liggen als zij 't vond; slechts één stuk nam zij op, en wierp het in het hol van een ouden vijand, een stinkdier, en vanaf dien dag werd die niet meer gezien. Vixen had echter veel in haren echtgenoot verloren; thans moest zij alleen alle sporen, die naar het nest voerden, vernietigen, en tegelijk de honden en jagers zooveel mogelijk op een dwaalspoor brengen. Het einde was dan ook vooruit te zien. Ranger volgde eens een versch spoor naar de oude linde, en kort daarop verkondigde Flick, de foxterrier, dat de heele familie thuis was. Nu waren de uren der vosjes geteld; arbeiders werden gehaald om hen uit te graven, terwijl wij met de honden er bij stonden. Vóór het werk nog klaar was, liet Vixen zich aan den zoom van 't bosch zien, en lokte de honden mijlen ver van het bedreigde nest weg. Toen ontdeed zij zich van hare vervolgers, door eenvoudig op een daar vreedzaam weidend schaap te springen. Het angstige dier rende met den geraffineerden roover op den rug weg, die — zeker zijnde, dat de honden 't spoor nu niet meer konden volgen — na een paar honderd meter van het schaap afsprong, en naar het hol terug rende, vergeefsche pogingen aanwendende, om ook ons weg te lokken. Na een uur van hard werken riep mijn oom: „Daar hebben wij het gespuis!” Het hol aan het einde van den tunnel was blootgelegd, en in een hoekje ineengedoken zaten de vier jonge vosjes. Vóór ik het kon verhinderen, had een harde slag met de spade, en een plotseling toespringen van den foxterrier, aan het leven van drie een einde gemaakt. Het vierde, het

kleinste, werd er aan den staart uitgetrokken, waarbij wij de honden er slechts met moeite konden afhouden. Het stiet een korten, piependen kreet uit, en de arme moeder, daardoor aangespoord, kwam zóó dichtbij, dat zij zeker zou zijn neergeschoten, indien de honden in hun ijver dit niet telkens verhinderden, door juist in de schietlijn te loopen. Ten slotte voerde zij hen ver weg in het bosch. Alles echter tevergeefs. De kleine vos werd in een zak gestopt, en de arme broertjes en zusjes werden in hun hol onder eenige schoppen zand begraven. Waarom weet ik eigenlijk zelf niet, maar niemand kwam op het idee, nummer vier ook te doden; hij werd aan een ketting bij het huis gelegd. Het was een flinke kleine kerel, die er uitzag als een kruising tusschen vos en lam. Zijn wollige gestalte en zijn uitdrukking waren onschuldig als van een schaap. Zijn oogen schitterden echter wild en vurig; daaraan alleen kon men dadelijk zien, niet met een lam te doen te hebben. Zoolang er iemand in de nabijheid was, kroop het bang in zijn hok, en het duurde een vol uur, eer hij het waagde, er weer uit te voorschijn te komen. Een aantal kippen van het ras, het vosje welbekend, zwierven in zijn nabijheid om het huis. Laat in den namiddag, toen zij zich te kort bij den gevangene waagden, werd ik door het plotselinge rammelen van den ketting aan het raam gelokt, en zag den kleinen roover, die op de dichtstbijzijnde kip lossprong, en slechts door een heftigen ruk aan den ketting werd verhinderd in zijn voornemen. Reinaert junior krabbelde weer op, en kroop in zijn schuilhoek terug. Hij probeerde dezelfde manoeuvre nog verscheidene keeren, doch het mislukte natuurlijk altijd weer. Toen de schemering aanbrak, begon hij onrustig te worden. Hij kroop uit de kist, om er echter bij het minste geluid weer in te verdwijnen, beet op zijn ketting, of hapte woedend in de lucht. Plotseling hield hij zich doodstil, alsof hij luisterde, stak toen zijn klein zwart neusje in de lucht, en stiet een korten, sidderenden kreet uit. Dit herhaalde hij eenige keeren, de tusschenruimten gebruikend om op den ketting te knauwen, of rusteloos op en neer te loopen. Daar hoorde ik opeens een antwoord, het verre „jap-jurrr” van Vixen, en eenige minuten later verscheen een schaduwvormige gedaante op een hoop hout in een hoek van den tuin. De kleine kroop in zijn hok, kwam er echter dadelijk weer uit, en sprong zijn moeder tegemoet met een heftigheid, dat ik dacht, dat de ketting het zou opgeven. Snel als de wind pakte zij haar kind, om met hem denzelfden weg te gaan, dien zij gekomen was. Op het oogenblik echter, dat het einde van den ketting bereikt was, werd de kleine met een ruk van de moeder weggeslingerd, en, verschrikt door het openen van een venster, vluchtte zij over den houthoop naar het bosch. Een uur later had Tip, zoo had ik hem gedoopt, opgehouden met onrustig heen en weer te loopen en te schreeuwen. Toen ik naar buiten keek, zag ik bij het vale maanlicht Vixen lang uitgestrekt liggen en aan iets knabbelen, het was de gruwelijke ketting. Door mijn naar buiten treden, verdween de trouwe moeder in het duistere woud. Bij de kist had zij twee kleine muizen neergelegd, bloedig en nog warm — voedsel voor den jongen vos. Den volgenden dag vond ik, op een wandeling door het bosch, nieuwe teekenen van Vixen. De beklagenswaardige, ongelukkige moeder was gekomen, en had de lijken harer kinderen weer opgegraven. Daar lagen de drie kleine vosjes, glad en schoon gelikt, en er naast twee van onze kippen, eerst pas gedood. Op de frissche, opgeworpen aarde waren overal sporen; sporen, die vertelden, dat een moeder hier aan de zijde harer dooden gewaakt had, als Rizpa. Naast hen was zij gaan liggen, had hun tevergeefs voedsel aangeboden, en getracht hen te verwarmen, zooals vroeger. Doch slechts kleine, koude, stijve lijkjes had zij onder haar zachte vel gevoeld, en de kleine, kille neusjes, stil en onbeweeglijk. De diepe indruk van borst en pooten wees duidelijk aan, waar Vix gelegen had, in hare stomme vertwijfeling, en urenlang gewaakt en getreurd had — een moeder om hare kinderen. Na dezen nacht kwam zij niet weer naar haar verwoeste huisgezin terug, want zij wist nu zeker, dat hare kleinen dood bleven voor eeuwig.

* * *

Tip, de eenig overgeblevene van Vixen's jongen, was nu het voorwerp van haar gansche liefde. De honden werden losgelaten om de kippen te bewaken, de knechts hadden bevel, dadelijk te schieten, als de vos zich liet zien, en ook voor mij gold dat bevel. Ik was echter vast besloten niets te zien. De koppen van geslachte kippen, waarvan een vos bijzonder veel houdt, maar die een hond niet aanraakt, waren vergiftigd, en overal in het bosch neergelegd, terwijl de eenige weg om dáár te komen, waar Tip in gevangenschap zuchtte, over den hoop hout in den tuinhoek voerde. Trots alle maatregelen verscheen Vix iederen nacht om haar baby verschgevangen kippen of wild te brengen. In de tweede week van Tip's gevangenschap hoorde ik het rinkelen van den ketting en zag de oude vos een gat dicht bij de kist in den grond graven. Toen het diep genoeg was om haarzelf te kunnen bevatten, legde zij den ketting er in, en dekde hem met aarde toe. Daarop greep zij, triomfeerend bij de gedachte, dat de ketting nu los was, den kleinen vos in den nek, en sprong in de richting van den houthoop weg, echter slechts met het jammerlijke gevolg, haar jong met een ruk van zich getrokken te zien. De arme, kleine kerel. Hij kermde smartelijk, toen hij terneergeslagen weer in zijn schuilhoek kroop. Een half uur later hoorde ik onze honden woedend te keer gaan, en toen zich het blaffen verder en verder verwijderde, wist ik dat zij onze nachtelijke bezoekerster op het spoor waren. In noordelijke richting, naar den spoorweg ging de wilde

jacht, en het geblaf verloor zich in de verte. Den anderen morgen verscheen Ranger niet op het appèl, en weldra wisten wij, waarom niet. Vossen weten n.l. zeer goed de voor- en nadeelen van een spoorlijn te schatten, en weten die kennis ook vaak in practijk toe te passen. Wanneer zij vervolgd worden, loopen zij langs de rails, kort vóór er een trein over rijdt. De sporen, op ijzer toch al moeilijk te volgen, worden door den voorbijkomenden trein geheel uitgewischt, en dan is ook de mogelijkheid niet buitengesloten, dat de al te ijverige hond overreden wordt. Een andere, zekerder, maar ook gevaarlijker kunstgreep, bestaat daarin, den hond vlak achter zich aan, dwars over de rails te laten loopen, zoodat de locomotief hem op zijde slingert. Deze kunstgreep was door Vixen meesterlijk uitgevoerd, want aan den voet van den spoordijk vonden wij de treurige overblijfselen van onzen trouwen Ranger. Hier of daar in het bosch zat de slimme Vixen, en lachte in haar vuistje. Nog vóór Flick thuis was, kwam zij dienzelfden nacht terug, en vermoordde een onzer beste kippen, bracht die haar zoontje, en legde zich buiten adem bij hem neer. Zij scheen te gelooven, dat de gevangene geen ander voedsel kreeg dan dat, wat zij hem bracht. Deze kip verried mijn oom de nachtelijke bezoeken, en den volgenden nacht betrok hij in eigen persoon de wacht, het geweer in den arm. Na een uur, toen het wat koeler begon te worden, bedacht hij plotseling een of andere noodige zaak, en deed den verderen nacht een zijner knechten waken. Deze nam zijn taak echter ook tamelijk licht op, en zat weldra, het geweer op den grond latende rusten, in een gezonden slaap. 's Morgens zagen wij, dat Vixen haar kind niet vergeten had. Den volgenden avond stond mijn oom weer op wacht, want weer was een hoen verdwenen. Kort na het intreden der duisternis klonk een schot, doch Vixen liet den buit, dien zij droeg, vallen, en vluchtte. Een tweede bezoek, in denzelfden nacht, werd wederom door een schot verijdeld. 's Morgens bewees het glimmen van den ketting, dat zij voor de derde maal gekomen was en tevergeefs getracht had, de banden, die haar kleinood vasthielden, door te bijten. Zoo'n dapperheid en standvastige trouw moest achtung, zoo niet medelijden afdwingen. Den volgenden nacht was er geen wachter, en alles was stil. Waarvoor zou het ook goed zijn? Driemaal was zij door schoten verjaagd, zou zij het nu nog eens probeeren, haar gevangen kind te bevrijden of te voeden? Zou zij het doen? Hare liefde was die eener moeder! Het was in den vierden nacht, als het jammeren van den kleine bij het zichtbaar worden van een schaduw op den houthoop verstomde.. Doch zij droeg geen vogel, geen buit, voor zoover ik kon nagaan. Had het de handige jagerin aan wild ontbroken? Bracht zij niets voor haar eenige, of vertrouwde zij op de verpleging zijner bewaarders? — Neen, zeker niet! De liefde en de haat der wilde moeder waren rotsvast, en haar eenige gedachte, haar eenige wensch was, haar zoon te bevrijden. Alles had zij getracht, en alle gevaren had zij getrotseerd, om hem vrij te maken, doch alles was vergeefs geweest. Als een schaduw was zij thans weer gekomen en in een oogenblik weer verdwenen. Tip pakte gretig, wat zij hem had toegeworpen en kauwde en slikte behaaglijk. Doch nog terwijl hij at, stiet hij plotseling een pijnlijken kreet uit. Daarop volgde een korte doodstrijd, en de kleine Tip was niet meer. . . . De moederliefde in Vixen was sterk, maar haar overleg was sterker. Zij kende de uitwerking van het vergif, en toen zij ten slotte inzag, dat zij voor haar jong te kiezen had tusschen het treurige leven van een gevangene, of een plotseligen dood, onderdrukte zij de moeder in hare borst, en bevrijdde haar lieveling langs den eenigen uitweg, die nog open was.

Toen de winter, zijn intrede hield, kwam ik tot de ontdekking, dat Vixen de bosschen van Erindale niet meer bewoonde. Waarheen zij gegaan is, ben ik nooit te weten gekomen, maar in onze buurt huisde zij niet meer. Wellicht had zij vergelegen jachtgronden gezocht en gevonden, om de treurige gedachten aan de vermoorde dierbaren te ontvluchten. Of had zij vrijwillig afstand gedaan van het voor haar verder waardelooze leven, zooals menige wilde moeder het vóór haar deed, met behulp van hetzelfde middel, waarmee zij haar zoon, den laatsten harer kinderen, bevrijdde?

(Vrij naar het Engelsch van E. S. THOMPSON).

W.

LIEFDES-OOG.

Twee tuinen zag ik in vanaf een hoogen heuvel
En beide zeer gelijk, zoover ik schouwen kon. . . .
Gelijk van padental, van perken van gazon. . . .
Maar de ééne was in bloei, op de ander drukte een euvel,
Dat 'k niet begrijpen kon. In de ééne was gekeuvel
Van zoete vrouwestem, geklater als een bron,
En geurigheid rondom van 't lieve licht der zon. . . .
Maar de ander was vol walm van paddestoel-gegneuvel,
Van blâre-rotheid, glad en kil van drogen wind,
Van vrieswind, die den grond er hard hield, dor en droog.
In d'ander zag 'k een fee, een allerliefst blond kind,
En wakende overal. Zij tilt den gieter hoog
En giet den paarlstraal op alles wat zij mint. . .
Elk gietergaatje is daar een gouden liefdes-oog.

J. WINKLER PRINS.

De herstelling van den St. Pancrastoren te Enkhuizen.

ONZE voorouders hielden ervan, dat alles, wat zij vervaardigden, even hecht en sterk in elkander zat. Zij bouwden voor bijna zooveel eeuwen, als wij 't voor evenveel jaren doen. Was het, omdat de gilden nog niet vervangen waren door den vrijen arbeid en er derhalve weinig concurrentie te vreezen stond?

Waren zij zooveel degelijker dan wij?

Ik wil een en ander niet betwisten.

Wij leven in zulk een zenuwachtige, gejaagde eeuw, dat er geen tijd is lang onze aandacht bij een en dezelfde zaak te bepalen.

De gebeurtenissen volgen elkaar snel op en rollen, als het ware, elkaar voorbij.

Wat heden nieuw is, wordt morgen reeds weer door iets anders vervangen.

Wilden wij onze bouwgewrochten maken zocals onze vadersen het deden, bij de voltooiing zouden zij al tot een verlopen tijdvak behooren. Haast! is het wachtwoord onzer dagen.

Wat wij vandaag aanvangen, moet over een paar weken bruikbaar wezen.

In elke stad, eertijds van eenige beteekenis, treffen wij tal van monumenten aan, eerbiedwaardig door hunnen ouderdom.

In Enkhuizen wil ik slechts noemen: de St. Gomarus- of Westerkerk met haar houten klokketoren, het Stadhuis, de Koepoort, den Drommedaris met zijn mooi carillon, om van een aantal particuliere gebouwen niet te spreken.

De St. Pancraskerk met haar 75 M. hoogen toren behoort wel tot de oudste. De kerk, gebouwd in het begin der vijftiende eeuw, bevat veel kunstig snijwerk. Hare wanden en het plafond waren eertijds versierd met fraaie schilderijen, welke, volgens Brandt, zoo verdienstelijk waren uitgevoerd, dan den schilder „van stadswegen een zekere prove of inkomste is toegestaan, daer hij eerlijk van mogt leven en zijn huis onderhouden." In 1609 zijn die schilderijen met een verlaag bestreken, welke men er waarschijnlijk nog wel eens af zal nemen. De toren, met welks bouw in 1450 werd aangevangen, was in 1525 voltooid. De spits werd in 1533 met koper bekleed. Zijn klokkespel bestaat uit 35 grootere en kleinere klokken. Niet te verwonderen waarlijk, dat deze kolossus na verloop van bijna vier eeuwen wel eenige herstellingen noodig had, al was hij tot heden niet gansch en al verwaarloosd. Daar groote reparatiën de krachten der gemeente te boven gingen, werd hij met behulp van Rijk en Provincie nu eens goed onderhanden genomen.

Nadat voldoende hulpbanden en trekijzers tot tijdelijke versterking waren aangebracht, werd een aanvang gemaakt met het vernieuwen van binten, stijlen, zolderbalken, kruisbinten, lascheinden, sloffen en zoldervakken, en het vervangen van onvoldoende verankeringen, beugels, bouten, het aanbrengen van nieuwe verankeringen, enz.

Daarna kwam het, naar mijn inzien, meest gevaarlijke der geheele onderneming, namelijk het te lood- en rechtzetten van den eenigszins hellenden boventoren, het doen van herstellingen daaraan, en het vernieuwen van de balustrade, den open koepel en de peervormige spitsbekroning. Toch hebben de omwoners niemendal van eenig gevaar bespeurd. Het te lood zetten ging zoo kalm en bedaard in het werk, dat het geschied was eer iemand er aan dacht. De deelen van de peer werden op den

vlakken grond gemaakt en in elkaar gezet. Het was een heel gevaarte. Geheel van eikenhout vervaardigd is zij 7.75 M. hoog en 5 M. breed.

Voor hare bekleeding was \pm 60 M² koper noodig.

Nadat alles pasklaar gemaakt was, werden de deelen weer uit elkaar genomen en stuk voor stuk naar boven geheschen. Daar werd de peer voorgoed en hecht op hare grondslagen gesteld en bekleed. Daarna begon men aan een nieuwe balustrade en 8 finalen. Vervolgens werden de metsel- en zandsteenwerken uitgehakt en opnieuw gevoegd; de cordonbanden, dorpels, raamomlijstingen, sokkels, traceeringen, roeden, enz. hersteld. Intusschen

waren ook de klank- en wijzerborden benevens de ingangdeuren vernieuwd, terwijl ten slotte de ramen werden verglaasd en de geheele toren geverfd werd. Welk een kolossale omsteigering er noodig was, eer men het eigenlijke werk beginnen kon, zien wij op een onzer afbeeldingen. En dat de steiger hecht en sterk was, zal men gemakkelijk kunnen begrijpen, indien ik vertel, dat hij meer dan een jaar lang weer en wind heeft getrotseerd, zonder in het minst eenig bezwaar voor de omgeving op te leveren.

En nu is het werk voltooid tot genoegen van aanbesteders en bouwmeesters, tot voldoening van allen, die nog belang stellen in een Oud-Hollandsch kunstgewrocht.

De reus is van zijne klusters ontslagen. De St. Pancrastoren heeft zijn verjongingskuur ondergaan en prijkt in zijn nieuw pakje. Wie hem zoo aanziet, zijn spits ten hemel heffende, geeft hem stellig nog wel vier eeuwen bij zijn reeds hoogen ouderdom. Nog lang kan hij een sieraad zijn onder zijne broederen en een sprekend bewijs, dat Nederland in de twintigste eeuw prat mag gaan op bekwaame bouwmeesters en degelijke arbeiders, die nog wel een solied werk kunnen leveren.

En, wat wel als een bijzonderheid genoemd mag worden, is het feit, dat zijn herstel niet alleen geen enkel menschenleven geëischt heeft, maar dat zelfs niemand ook maar een schram of een wonde heeft opgedaan, iets wat in hooge mate pleit voor de soliditeit der aannemers. 't Gaat bij de restauratie van den St. Pancras- of Zuidertoren het Gemeentebestuur van Enkhuizen, als 't den man ging, die een nieuwe pui voor zijn huis had laten aanbrengen. Het overige, zoowel in- als uitwendig, was daarmede niet in overeenstemming. Succesievelijk vernieuwde hij nu dit en dan weer dat. Werkende aan dat uitwendig kled, bemerkte men, dat de stem, waarmede de toren spreekt tot de burgerij, gaandeweg wat heesch was geworden. Ook zijn beroemd klokkespel eischte dringend een ervaren geneesheer. De begroting daarvoor is reeds gereed. Aangezien deze evenwel een bedrag van eenige duizenden guldens verlangt, kan niemand 't kwalijk nemen, dat men daarover eerst nog eens

nadenken wil, vóór men tot vernieuwing besluit.

P. FRANSEN Jz.

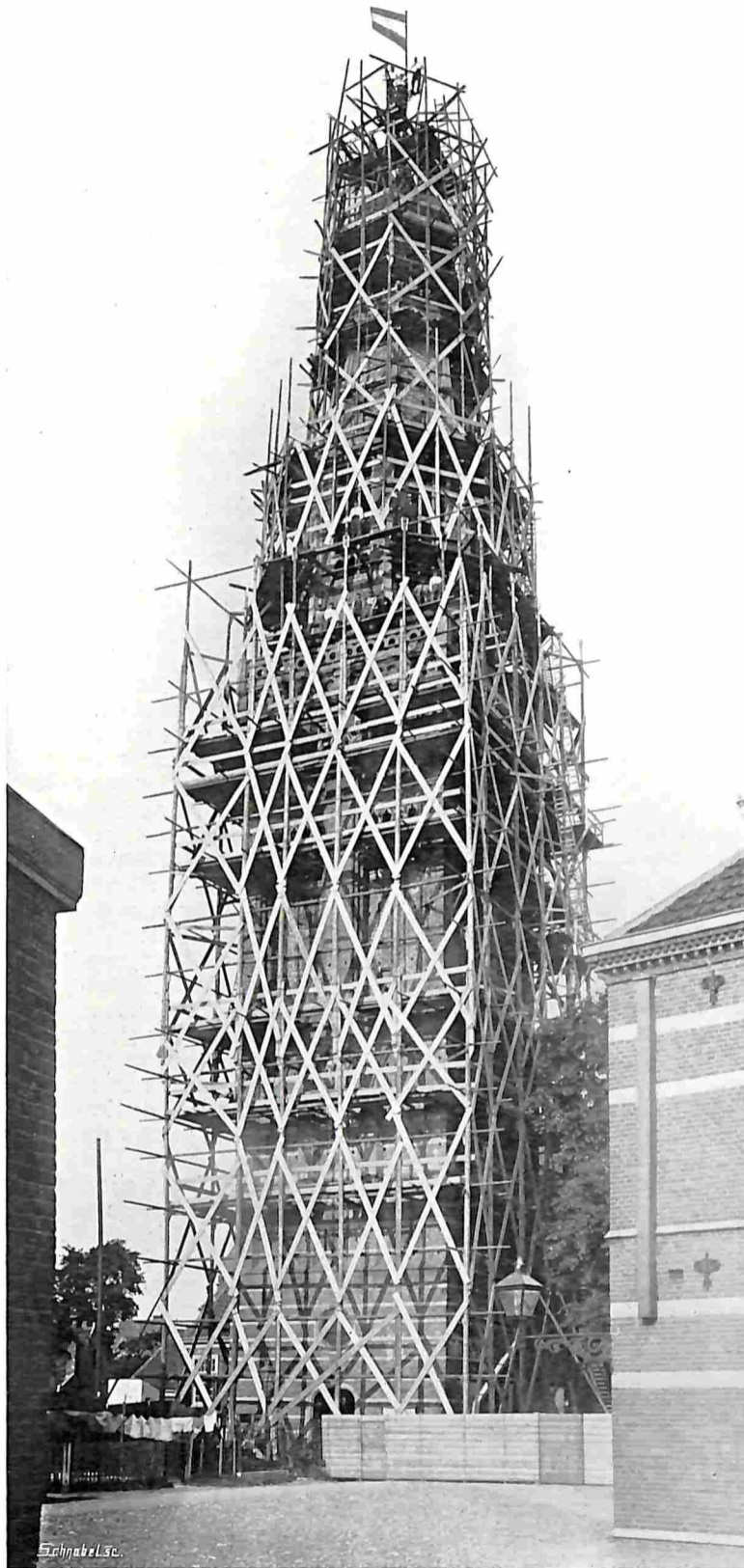

Foto A. Dekema.

DE OMSTEIGERING
VAN DEN ST. PANCRASTOREN TE ENKHUIZEN.

EEN VIRTUOOS.

ZIJ hadden dan eindelijk de kleine erfenis van tante Rika gekregen. In de grijze jeugd van het knaapje was tante Rika een zonnig iets geweest. Als ze kwam, tweemaal in 't jaar, met Pinksteren en tegen Nieuwjaar, was het thuis feest. Want tante Rika was rijk en van 't oogenblik, dat de al bedaaide Friesche boerin, in haar nationale

dracht, was aangekomen aan 't Oosterspoor, tot het oogenblik, waarop ze weer vertrok, was er vreugde en overvloed in huis. Vader was heel anders en moeder zoo vriendelijk en de kleine Sjouke, die naar tantes overleden man genoemd was, werd met lieve naampjes als „jocchie”, „lieveling”, „hartelap”, „auggie” genoemd. Tante Rika droeg op haar linker heup een groote, zwart fluweelen zak met een zwaren zilveren beugel van oud Friesch drijfwerk er aan en in dien zak waren rijksdaalders en gulden en tientjes en daar was ze niet zuinig mee, hoor. Zij betaalde, zolang als ze op bezoek was, alles en vader en moeder en Sjouke gingen uit rijden met tante en naar het cirkus en elken middag kwam er een groot stuk vleesch op tafel. Ook kreeg Sjouke een dubbeltje om te versnoepen en als hij uit school kwam en naar de keuken ging, dan gaf zijn moeder hem een appel of een wortel en hij werd niet, zooals anders, afgesnauwd.

Als dan tante Rika weer weg was en de feestelijke tijd was voorbij, hoorde het kind hoe de ouders over de tante spraken en hij kon niet begrijpen, waarom vader en moeder toch zoo kwaad op die goeie, lieve tante waren en vader zei: „Elk jaar dat ze leeft kost mij een paar duizend gulden” en moeder zei: „je zult zien, die wordt ouder dan wij en als ze dood gaat, heeft ze alles voor heur eigen opgebruikt.”

Maar het pessimisme der ouders was slechts gedeeltelijk tot waarheid geworden. Tante Rika was gestorven vóór haar neef en nicht, en hoewel zij altoos royaal geleefd had, toch was er nog iets voor de familie te deelen overgebleven.

Er kwam op een dag een heele verhuswagen vol meubelen voor de deur bij Sjouke en er werden twee groote eikenhouten kasten afgeladen en een aantal stoelen, een tafel, een kast en dan ook een ouderwetsche platte piano van mahoniehout. Het knaapje had nog nooit zoo'n raar meubel gezien en toen het in de voorkamer opgesteld was en vader een klep had opengeslagen, zag Sjouke een rij witte dingen en zwarte dingen daarboven, net een groot roofdiergebit en toen ging vader er op drukken en er kwam muziek uit.

Daar niemand piano kon spelen, bleef het meubel daar nu voor de deftigheid ongebruikt staan. Toen Sjouke wat ouder was geworden, vond moeder, dat het zonde was zoo'n instrument te hebben zonder het te gebruiken en daarom zou Sjouke het leeren bespelen. Een juffrouw kwam elken Woensdag- en Zaterdagmiddag, en eerst leerde hij de noten, erg langzaam en moeilijk en het knaapje kon maar niet begrijpen, dat er maar zeven noten waren en dat er geen s en geen x en geen z en geen w in de muziek waren en dat hij zijn naam Sjouke — s-j-o-u-k-e niet op de piano kon spelen, maar d-a-g-f-a, dat kon je er wel op spelen en enkele woordjes als b-a-d en g-a-a-f. Veel muzikalen aanleg had Sjouke niet — hij miste gehoor en maatgevoel, maar vader was streng en elken middag moest hij zich een uur in 't pianospel oefenen. Na twee jaren had hij het dan zoo ver gebracht, dat hij een viertal stukjes kon spelen, zelfs uit het hoofd spelen, hoewel ook zijn muzikaal geheugen zwak was. Maar die vier stukjes: „de Tramweg van Gobaers”, „La prière d'une vierge”, „Les Cloches du monastère” en „Le réveil du lion” had hij er eindelijk ingehamerd, en hij hamerde ze er nu uit, bij alle gelegenheden, alsof hij een muziekautomaat was, waarin een geldstuk was geworpen. Als er 's avonds menschen op bezoek kwamen, moest Sjouke zijn vier stukjes aftrommelen, tot groote genoegdoening van vader en moeder, en als de bezoekers dan zeiden, dat het maar mooi was zoo de muziek in huis te hebben, dan zeide vader: „'t Is een dure kunst. Dat kost mij sinds twee jaar twee daalders in de maand extra. D'r wordt wat verlangd van een ouder tegenwoordig.” Hij zei „één ouder” en blikte meteen zijn vrouw aan — „één ouder”, en dat was hij, die het geld verdienen moest.

Verder dan de vier paradedstukken kwam Sjouke niet. Want de „ouder” vond ten laatste de muziek een te dure kunst en meende, dat Sjouke er nu genoeg van verstond om in zijn leven er mede voorwaarts te komen. „Voor zijn brood moet-ie geen mu-

ziek maken. Dat wordt niet betaald. Maar als introductie is het niet onvooroordeelig.” zei de practische ééne ouder.

Zoo studeerde Sjouke dan niet verder, maar de vier stukken, die hij nu eenmaal met zooveel moeite machtig was geworden, verleerde hij niet en hij had altoos een nieuw genoegen in de „Prière de la vierge”, „de „Cloches du monastère” en „Het ontwaken van de leeuw.” Toen hij achttien jaar oud was, werd hij lid van de kegelclub „Des poedels kern”. Elke maand vergaderde de club deftig om over statuten-wijziging te debatteren en nadat dan weer een nieuw artikel, waaraan niemand zich houden zou, na veel tegenspraak, aan het reglement was toegevoegd, werd de vergadering „gezellig” besloten. En al was

Sjouke ook een slecht kegelenaar en al wist hij bij het debat over de statutenwijziging weinig rhetorische bloempjes uit te planten, het „gezellige” deel van de vergadering vermocht hij op te luisteren door zijn klavierspel. De andere leden van de kegelclub hoorden met altoos nieuwe belangstelling zoowel naar het gebed der maagd als naar de klokken van het klooster en bij het ontwaken van den leeuw eerst begonnen de kegelvaarders er aan te denken om zelf te gaan slapen. Ook op het jaarlijksche feest behoorde Sjouke met zijn vier piano-nummers tot de helden van de soirée en hij verwierf zich niet alleen een woord van dank van den voorzitter, maar in de courant stond den volgenden dag, dat „de heer Sjouke N. het publiek deed genieten van zijn fraai klavierspel.”

Toen Sjouke in dienst moest, was hij, nadat hij in de cantine op een piano het gebed van de maagd en vooral ook het ontwaken van den leeuw als 't ware plastisch door tonen had voorgesteld, dadelijk als een knappe kerel in de gratie en toen hij de klokjes van 't klooster had doen klinken op het feest ter eere van den kommandant, die jarig was, werd hij sedert door zijne meerderen ontzien.

Aan zijn muzikaal talent dankte Sjouke ook later zijn huwelijksgeluk. Want kantoorbediende geworden, kwam „de niet onvooroordeelige introductie” hem te pas, toen hij door zijn schoon klavierspel eerst de vrouw des patroons en daarna diens oudste dochter verteederde, zoodat hij als beschaafd jongmensch op avondjes genoodigd werd, mee wist te spreken over muziek en moeder plus dochter naar een concert van „De Harmonie” mocht begeleiden.

De dochter trouwde hij en daar hij zich als procuratiehouder het vertrouwen van zijn schoonvader waardig maakte, werd hij later zelf patroon. Over alle moeilijkheden des levens kwam hij heen, dank zij zijn muzikaal talent. Want als de zaken slap gingen en hij werd nerveus, dan zette hij zich aan de piano, speelde zijn bemind repertoire en een zoete rust kwam over hem, de welbekende tonen kalmeerden zijn zenuwen en den volgenden dag begon hij met nieuwen lust en nieuwen moed zijn dagelijkschen arbeid.

Toen er kinderen kwamen, wist hij het geschrei van de zuigelingen door het ontwaken van den leeuw te doen ophouden. De kinderen werden grooter en nadat zij den leeftijd hadden bereikt, waarop zij muziek konden gaan leeren, belastte vader zich zelf met de muzikale vorming van zijn kroost. Geen gelukkiger oogenblik heeft hij in zijn leven gekend, dan toen een klein Sjoukje eindelijk ook op de piano den leeuw kon doen ontwaken, de kloosterklokken doen spelen en de tramway muzikaal doen voortsnellen over de rails.

En de kinderen werden groot, huwden op hun beurt en de moeder stierf betrekkelijk jong. Toen was Sjouke oud en eenzaam. Als hij dan 's avonds op zijn kamer zat en zich verlaten gevoelde, dan sloeg hij de piano open en hij begon, ernstig, gevoelvol met zijn al stramme vingers te spelen — en zie, noch de biddende maagd, noch de kloosterklokken, noch de leeuw, die ontwaakte, stonden toe, dat de grijsaard zich ongelukkig gevoelde, of zelfs verlaten in zijn eenzaamheid; deze muzikale begeleiders van zijn lang leven verlieten hem niet, zooals de kinderen en de vrouw, maar zij bleven hem trouw en veraangenaamden zijn levensavond. Zeventig jaar werd hij oud — en nog twee weken voor zijn ster-

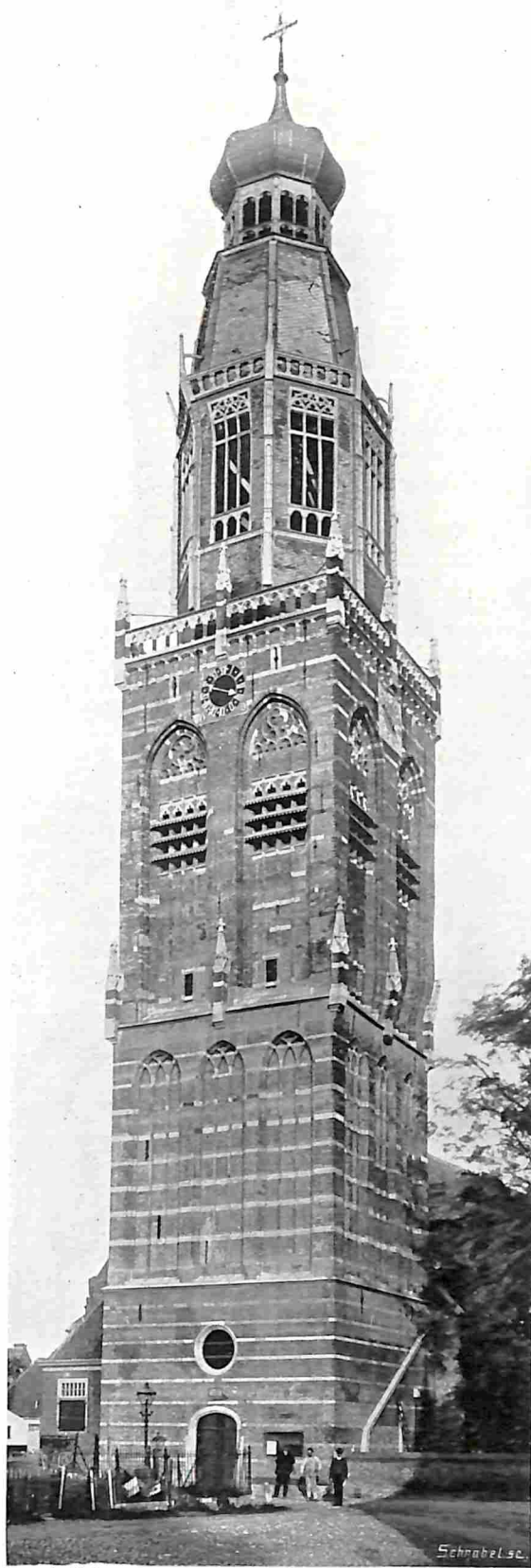

Foto A. Dekema.

[DE ST. PANCRASTOREN TE ENKHUIZEN
NA DE RESTAURATIE.

ven had hij, zich vóór den dood nog opeens weer sterk gevoelend, zooals dat meer gaat, zijn kloosterklokken, zijn maagd, zijn leeuw en zijn tram laten opleven op het klavier. Dat was voor de laatste maal geweest.

De piano werd door den oudsten zoon geërfd. En thans speelde deze nu en dan vaders lievelingsstukken en hij dacht dan aan alle goede dingen, die vader voor hem gedaan had en zoo waar, nooit hadden de kloosterklokken gevoeliger geklonken, had de maagd inniger gebeden en de leeuw, die ontwaakte, brulde wel, maar het was een liefelijk brullen, dat den zoon tot tranen roeren kon.....

B. CANTER.

DE GROOTE SCHUBZWAM.

(POLYPORUS SQUAMMOSUS).

VAAK gebeurt het, dat men aan oude of verminkte boomen een kolossale zwam kan zien zitten, bovenaan fraai lichtbruin gekleurd, versierd met min of meer regelmatige rijen van donkerder schubben, onderaan van een prachtige roomkleur en welks steel niet, zooals bij de meeste paddenstoelen in het midden bevestigd is, doch aan een der zijanten. Dat is dan de *grote schubzwam*, lid van het gevreesde geslacht *Polyporus*. Waarom dit geslacht „polyporus” heet (poly = veel, poros = porie), wordt duidelijk, als men den onderkant van een dezer zwammen bekijkt. Dan ziet men honderden, duizenden poriën, de openingen van nauwe buisjes, waarin het stoffijne zaad van den paddenstoel verborgen is, de zoogenaamde sporen. Tegen den tijd, dat de zwam rijp is, ontstaat er in den hoed een vrij groote warmte, waardoor er een luchtstroom wordt opgewekt, die op een gegeven oogenblik de sporen uit de buisjes blaast. Zoo komen deze in de lucht en hierin kunnen zij tijden zwevende blijven, om onder gunstige condities het aanzijn te schenken aan een nieuwe zwamplant. Dit gebeurt echter alleen, als zij aanlanden op een boom, welks stam hun een geschikt voedingsbodan oplevert. Nu bezitter evenwel de fijne zwamzaden gelukkig niet de eigenschap, de gave boomschors te kunnen doordringen; hierop gaan zij na korteren of langeren tijd te gronde. Wee echter den boom, die een wond vertoont! Daarin komen de aangewaide sporen tot kieming, er ontwikkelt zich een zwamdraad en deze groeit langzamerhand aan tot een uitgebreid mycelium, dat geleidelijk het geheele cambium van den boom doortrekt en zijn waard zóó uitput, dat deze eindelijk te gronde gaat.

Echter niet, voordat de parasiet vruchtlichamen heeft voortgebracht, die weer een bron van infectie vormen voor andere boomen. Niet te voorzichtig kunnen de tuinlieden daarom zijn met het behandelen van boomwonden. Talrijk zijn de ziekten, waarvan de kiemen op gekwetste plaatsen de stammen binnendringen. Ook op onze afbeelding, genomen in het Vondelpark, achter de muziektent, is het litteken van een afgehakten tak duidelijk te zien. Of de zwam nu juist op deze plek ook is binnengedrongen is de vraag. Waarschijnlijk is het echter wel.

Wat op de illustratie ook goed uitkomt, is de zadelvorm van dezen paddenstoel. Vooral groote, oude exemplaren vertoonen vaak

deze gedaante. Dit hebben de Engelschen, die fijne natuurwaarnemers zijn, ook al lang opgemerkt en zij noemen daarom de zwam „Dryad's saddle” (Dryadenzadel). Een heel mooie, poëtische naam, veel aantrekkelijker eigenlijk dan „grote schubzwam”, doch die bij ons, nuchtere Hollanders, toch wel nooit het burgerrecht zou verkrijgen!

Ten slotte nog iets over de culinaire waarde van dezen paddenstoel. Deze schijnt zoowat nihil te zijn! Weliswaar is de schubzwam niet giftig, doch zij wordt, al groeiende, langzamerhand houtiger en zwammen, die deze hebbelijkheid vertoonen, deugen niet voor de keuken.

L. DORSMAN Cz.

FOLKLORE.

HET volk kan onderling elkaar ongezoeten de waarheid zeggen — wie merkte dit niet reeds meerdere malen op, die in zijn leven in aanraking kwam met arbeiders? Verrassend zijn dikwijls de oordeelvellingen, geestig vaak de namen, waarmede personen getypeerd worden en men staat verbaasd over de vindingrijkheid, bij dergelijke gelegenheden aan den dag gelegd.

Wat in het klein, van persoon tot persoon, gezegd wordt, vindt men evenzeer terug in meer algemeenen zin, al zal hier natuurlijk een historische achtergrond bijna altijd terug te vinden zijn. Wereldberoemd haast is de typeering van den bewoner der vorstelijke Residentie, den Hôgenër, ten minste binnen onze landpalen even bekend als de Berlijner, die overal een j plaatst ter vervanging van de g, door de talloze moppen in de geïllustreerde bladen. Spreekt men niet van „Haagsche pels” voor het in onze gure, winderige lage landen zoo aangename halsbont, dat uit de verte gezien — vooral als de gelukkige bezitter deltig met een hoogen zijden loopt — een pelsjas vermoeden doet? Wordt de Delvenaar, de ras-echte, niet kwaad als een kalkoensche haan voor rood, als hij aangesproken wordt met het epitheton ornans „kalverschieter”? Heet in den volksmond het „meesterstukje” van den vorigen Minister van Financien niet reeds „Haagschkwartje”?

Zoo zullen voor alle streken van ons lieve landje wel schimpnamen te ontdekken zijn. Onlangs kwamen wij een heel lijstje tegen van in de provincie Friesland gebruikelijke. Dat woord geuit — en onmiddellijk waren de poppen aan het dansen. „was er iets wat ik niet noemen zal, aan den knikker”, was er „mot” en werd er braaf gebakkeleid.

De bewoners van Friesland's hoofdstad worden boos, als men ze „galglappers” noemt — een herinnering aan oude, meer benarde tijden, toen de gal nog in eere (?) was en men daar in Leeuwarden blijkbaar geen geld had om een nieuwen te koopen. Verder heeten de Harlingers tobbedansers, de Franekers klokke-dieven, de Sneekers duimpjesvreter, de Bolswarders oliekoeken, de Workumers brijbekken, de Hindeloopers tjeunken, de lieden uit Stavoren ribbeklivers, de IJlsters kiepmannetjes, de Dokkumers garnalen. De inwoners van Sint-Jacob zijn rammevreters, van St. Anna raapkoppen, van Vrouwebuurt wortelkoppen, van Stiens ratten, van Hijum schapebengels, van Britsum kalfskoppen. De Lekkumers heeten meeuwen, de Wirdumers torenvreters, de Hallumers koekvreters, de Marrumers gibben (torenduiven),

de Blijers bellefleuren, de Holwerders roekvreters, de Ternaarders varkensvilders, die Wierumers katjes, de Paeseners hondjes, de Hantumers merg-eters, de Birdaarders schaapskoppen. De lieden van Tietjerk luisteren naar biezensnijders, van Eernewoud naar luizenknippers, terwijl zij uit Garijp klitsevreters genoemd worden, van Suameer Samaritanen, van Bergum koestaarten, van Oostermeer broekophouders, van Eestrum ossen, van Veenwoud gloenkoppen, van Buitenpost bremsters. De Rinsumageesters heeten hondenvippers, de Kollumers kattenvreters, de Kollumerzwagers paardenvillers, de Rottevalsters glasdragers, de Akkrumers schijstoeien, de Oldeboorners torenmeters, de Ureterpers aangebreide kousen, de Dragtsters kalverstaarten, de Grouwsters kaarsverdancers, de Irsumers kattenknuppelaars, de Wargasters brugbedelaars, de Dronrijpers sleepsloffen, de Tjummers ljntjessnijders, de Pingjumers boonschillen, de Makkumers strandjutters, de Spannumers erwtepeulen, de Oosterlittensers roepen-den, de Jorwerders dweilstukken, de Hijlaarders pruimen, de Warners schapedrollen, de Woudsenders drijfpollen, de Gaastermeerders ottervreters, de Amelanders balkendieven.

R.

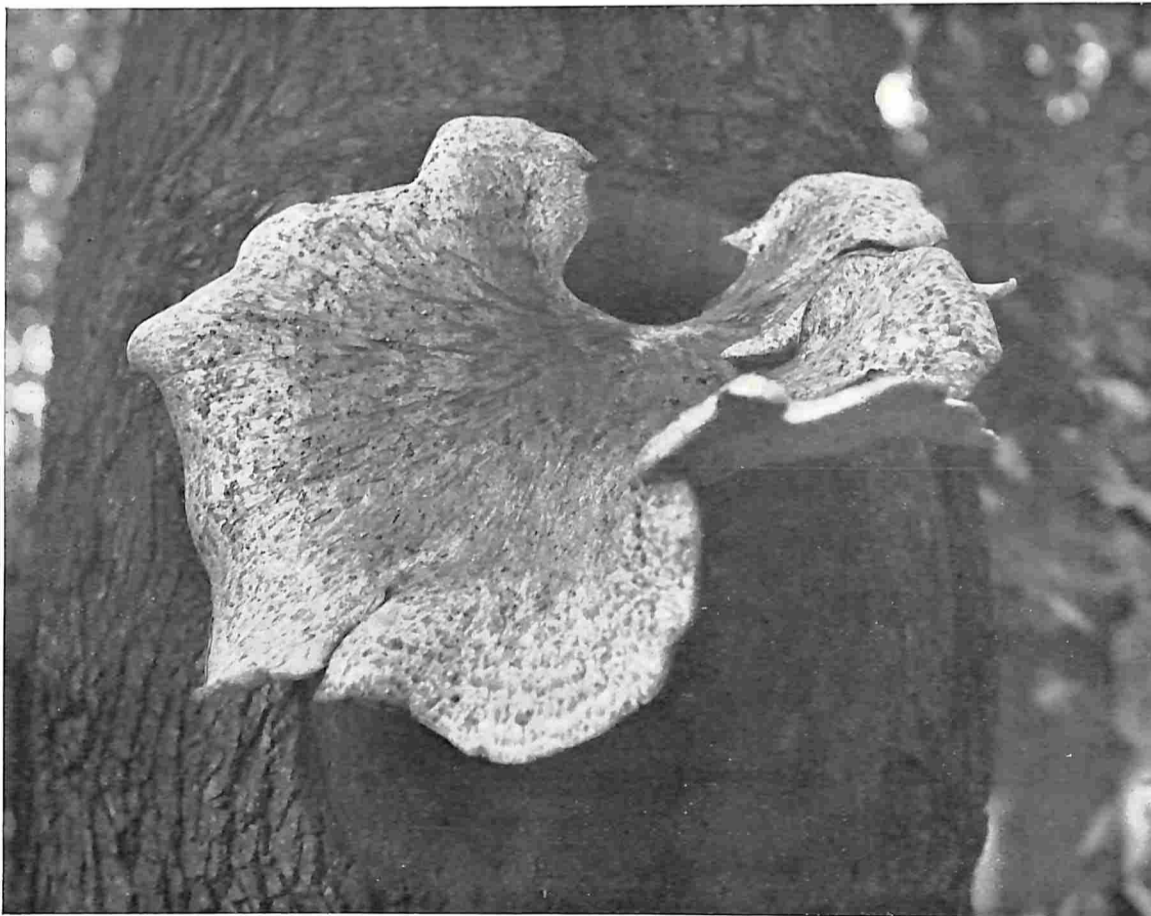

Foto A. Heitmeie.

GROOTE SCHUBZWAM IN HET VONDELPARK.